

KERKEN DELEN

Een boekje over de kansen en valkuilen
van het gezamenlijk gebruik van kerkgebouwen

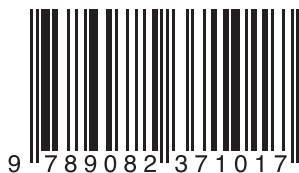
Veel Nederlandse kerken ervaren krimp. Het doet pijn om te zien, dat de kerk steeds leger wordt, de lasten steeds zwaarder wegen. Wanneer komt het moment om het kerkgebouw te moeten afstoten?

Veel internationale kerken zijn op zoek naar ruimte om samen te komen. Welke kansen zijn er om kerken te delen? Samen te gebruiken? Of is een internationale kerk wellicht in staat het kerkgebouw aan te kopen?

De schrijvers van deze brochure zijn overtuigd van de mogelijkheden, maar zien ook de valkuilen. Daarbij is vooral van belang vanuit welke visie men werkt. Dat blijkt uit de interviews, die in deze brochure te vinden zijn. Daarnaast zijn adviezen van een betrokken notaris opgenomen en acht lessen die voortkomen uit de gesprekken. Tenslotte is er een stappenplan, programma van eisen en een checklist voor de huur/verhuur of koop/verkoop van een kerkgebouw.

De redactieraad voor deze brochure bestond uit:

- Madelon Grant, directeur SKIN-Rotterdam
- Harm van Schie, medewerker SKIN-Rotterdam
- Hans Eschbach, voorzitter stichting SOFAK.
- Piet de Vries, voorm. bestuurslid SKIN-Rotterdam
- Arnold van Heusden, directeur stichting Connecting Churches
- Rens Schalkwijk, bestuurslid stichting Kerken voor Kerken
- Ruud Schürmann, bestuurslid stichting Kerken voor Kerken
- Joke van Heusden, medewerkster stichting Connecting Churches

KERKEN DELEN: KANSSEN EN VALKUILEN

KERKEN DELEN

SKIN-Rotterdam

Kerken Delen

**Een brochure over de kansen en valkuilen
van het gezamenlijk gebruik van kerkgebouwen**

ISBN 978-90-823710-1-7

Een uitgave van SKIN-Rotterdam

Eindredactie: Hans Eschbach

Copyright © 2017, SKIN-Rotterdam

1e uitgave: mei 2017

Vormgeving: Nilsson/Partners

Alles in deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, maar niet zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

SAMEN KERK ZIJN	5
KERKEN DELEN	6
Internationale kerken en Nederlandse kerken	8
ZEIST: De Assyrische Kerk van het Oosten en de Protestantse	
Noorderlichtgemeente: 'Wij voelen ons 100% thuis hier'	10
ZWOLLE: Samen geloven: gewoon doen!	14
AMERSFOORT: Een kerk met visie voor interculturaliteit	20
DEN HAAG: De Eglise Evangélique de la Haye koopt de Exoduserk	28
DEN HAAG: De Redeemed Christian Church of God Breakthrough	
Sanctuary Parish.	34
HOOGVLIET: De New Anointing Church Emmanuel koopt de Deltakerk.	38
ROTTERDAM-CHARLOIS: De Bethelkerk als huis van God	42
DORDRECHT: Open huis in de Open Hof	46
AMSTERDAM ZUID OOST: Nieuwe kansen in de nieuwe stad	50
EDE: De Karen gemeente op doortocht.	52
UTRECHT: De Chinese Christelijke Gemeente helpt de Hollandse dominee	56
ADVIEZEN VAN EEN NOTARIS	60
ACHT LESSEN VANUIT DE GESPREKKEN DIE GEVOERD ZIJN	64
EIGHT POINTS TO BE LEARNED FROM THE CASE STUDIES	68
STAPPENPLAN, PROGRAMMA VAN EISEN EN EEN CHECKLIST	
voor de huur/verhuur of koop/verkoop van een kerkgebouw	72
ORGANISATIES DIE HELPEN	76

Samen kerk zijn

Het christendom krijgt kleur op de wangen. Niet langer is blank de dominante tint. Al decennialang verschuift het zwaartepunt van het christendom van het westen naar het oosten en het zuiden. Niet alleen ver weg is deze verschuiving waarneembaar, ook in Nederland zien we dit. In sommige grote steden gaan op een zondag meer mensen naar een internationale kerk dan naar een traditionele (blanke) kerk.

Deze dynamiek van de Geest daagt zowel oude als nieuwe kerken uit. Het bepaalt de kerk bij een van haar karakteristieken: de katholiciteit, ofwel het samen kerk zijn. De vraag waar het in dit boek over gaat is hoe aan deze katholiciteit vorm te geven, concreet in het gebruik van kerkruimte. Met elf sprekende voorbeelden illustreert het boek hoe dit op heel verschillende wijze - (ver)kopen, huren, delen - mogelijk is. De adviezen van de notaris en de acht praktijklessen gidsen de lezer langs vele valkuilen.

Het mooie van de brochure is dat het laat zien dat, als het gaat om de concrete vraag van internationale kerken naar kerkruimte, het draait om de uitdaging van het samen kerk zijn. Wie bij Christus hoort, hoort immers ook bij elkaar! De wijze waarop autochtone en allochtone, traditionele en internationale kerk omgaan met de vraag naar kerkruimte is een lakmoesproef voor hun katholiciteit, voor het samen kerk zijn.

Van harte hoop ik dat deze brochure kerken helpt om de vraag naar gezamenlijk gebruik van kerkruimte te zien als uitdaging en mogelijkheid om elkaar tot zegen te zijn. Een van de bijzondere dingen van onze tijd is dat de wereldkerk niet meer ver weg is maar onder ons in Nederland is. Met veel migrantenchristenen geloof ik dat Gods Geest ons niet voor niets op elkaars pad brengt. Deze brochure helpt om de ontmoeting met God en met elkaar in Nederlandse kerkgebouwen mogelijk te maken. Elkaar tot zegen. Ik hoop van harte dat de voorbeelden velen tot navolgen verleiden.

dr. René de Reuver
Scriba van de Protestantse Kerk in Nederland

KERKEN DELEN

Veel Nederlandse kerken gaan door een moeilijke tijd heen. Gemeenten krimpen. Gebouwen worden meer een last dan een lust. De vraag naar de toekomst dringt zich op: hoe lang kunnen we zo nog verder gaan? Moet de kerk gesloten worden? Of zijn er andere mogelijkheden?

Veel internationale kerken groeien. Sommige van die kerken zijn al eeuwenoud. Door de nood gedwongen zijn leden van deze kerken naar Nederland gekomen. Ze zoeken een plek om hun geloof te beleven.

Andere kerken zijn nieuw. Soms gaat het om interculturele kerken, vaak ook om kerken uit één cultuur, taal of stam. Want het evangelie horen en beleven in je moedertaal en elkaar ontmoeten: wat is dat belangrijk als je 'in den vreemde' bent. Ook zij zoeken naar ruimten om samen te komen.

Steeds meer Nederlandse kerken huisvesten één of meerdere internationale kerken. Daar kan een geweldige impuls van uitgaan, ook voor de moederkerk. Ooit hebben onze voorouders een kerk gebouwd om samen God en elkaar te

ontmoeten. Hoe kan die kerk ook vandaag een ontmoetingsplek zijn voor mensen op zoek naar God en naar elkaar? Hoe kunnen we 'ons gebouw', maar ten diepste toch ook: 'Gods huis', delen met 'nieuwe Nederlanders'?

Dat dit niet altijd makkelijk is mag duidelijk zijn. Verschillende culturen, soms verschillende belangen. Verschillende talen, verschillende geloofsbelevingen. Hoe zou je op een goede manier de kerk kunnen delen, zodat zoveel mogelijk mensen de kerk kunnen gebruiken waar hij ooit voor is gebouwd: als ontmoetingsplaats tussen God en mensen en tussen mensen onderling?

Vanuit SKIN-Rotterdam groeide het verlangen om een aantal ervaringsverhalen te verzamelen. Sommige van die verhalen zijn 'voorbeeldig', in andere verhalen proef je de dubbelheid. De kernvraag is: wat kunnen we leren van de verhalen en ervaringen van anderen?

Bij het samenstellen van deze brochure is samengewerkt met andere organisaties, die zich richten op de ondersteuning van internationale kerken: Kerken voor kerken, Connecting Churches en SOFAK. Samen hopen zij u hiermee te dienen en te inspireren.

U vindt in de brochure een aantal verhalen, waarin zowel de Nederlandse kerk als de internationale kerk aan het woord komen. Ook vindt u een aantal adviezen van een notaris met ervaring in de koop en verkoop van kerkgebouwen en maakte Madelon Grant, directeur van SKIN-Rotterdam, een slotanalyse met aanbevelingen ten aanzien van de kansen en de valkuilen in de samenwerking tussen Nederlandse en internationale kerken. Deze analyse is ook in het Engels opgenomen in dit boekje. Tot slot enkele checklists die kunnen helpen bij huur/verhuur of koop/verkoop van kerkgebouwen.

Namens het redactieteam,

Ds. Hans Eschbach,
Eindredacteur.

In deze brochure kiezen we voor de naam 'Internationale kerken'. Andere namen die veel gebruik worden zijn 'migrantenkerken'; 'allochtone kerken' of 'interculturele kerken'.

Internationale kerken en Nederlandse kerken

De parabel van de Verloren Zoon

Over de relatie tussen internationale kerken en traditionele Nederlandse kerken is al veel geschreven. Toch is het vaak moeilijk voor mensen om zich te verplaatsen in de onderhuidse dynamiek die plaatsvindt in de ontmoeting tussen deze twee groepen kerken. Om dit beter invoelbaar te maken deze parabel.

Er was eens...

Er was eens een zoon. Hij groeide op zonder zijn vader te kennen: op jonge leeftijd had die hem afgestaan of achtergelaten, dat was hem nooit echt duidelijk geworden. Zijn moeder, een vrouw die uit het buitenland was gekomen, had de jongen opgevoed. Toen deze zoon volwassen werd, zelf kinderen kreeg, en met zijn gezin verhuisde naar de stad waar zijn vader vandaan kwam, groeide zijn verlangen om zijn vader op te zoeken en beter te leren kennen. Immers, zijn vader had hem voortgebracht en zou waarschijnlijk toch ook interesse hebben om te zien hoe het met zijn zoon was!

Nadat hij had ontdekt waar zijn vader woonde, liep hij op een dag naar het huis toe en belde aan. Een man deed de deur op een kiertje open en vroeg de zoon wat hij kwam doen. De zoon antwoordde: 'Ik ben uw zoon, en wilde eens kennismaken. We zijn tenslotte familie. U heeft mij voortgebracht'. De vader antwoordde: 'Daar weet ik niets van' en deed de deur weer dicht. De vader herkende die jongeman met een kleurtje die voor de deur stond niet: hij had hem nog nooit eerder ontmoet, hoe wist hij nou dat het echt familie van hem was, en dat hij hem kon vertrouwen? De zoon ging naar huis, en dacht 'laat ik hem maar even aan het idee laten wennen dat ik hier nu ben'.

Een week later ging de zoon nog een keer langs bij het huis van zijn vader en belde aan. De vader deed weer open en zei, 'Hoe weet ik nou dat jij echt familie van mij bent? Ik wil een DNA test doen om zeker te zijn'. De zoon vond dit eigenlijk niet nodig: zijn moeder had hem verteld dat deze man zijn vader was,

en hij had de foto's van zijn vader en moeder samen gezien. Hij was wel zeker van zijn zaak. Toch stemde hij maar in, om zijn vader gerust te stellen, en ze deden een DNA test.

De uitslag van de DNA test was positief: de oude man en de jongeman bleken inderdaad vader en zoon te zijn. De vader verwelkomde de jongeman in zijn huis en ze dronken samen een kopje koffie. In de loop van de weken en maanden daarna probeerde de jongeman het contact met zijn vader op te bouwen, maar dat ging niet vanzelf. Elke keer moest hij zelf contact opnemen en de vader bleef afstand houden. Op een dag vroeg de zoon rechtstreeks aan zijn vader waarom dat was. De vader antwoordde eerlijk en open: 'Ik vind het lastig om een relatie met jou op te bouwen. Je ziet er anders uit dan ik, spreekt een andere taal, hebt andere gewoontes. Biologisch gezien hebben we wel dezelfde afkomst, maar in het dagelijks leven zijn we gewoon te verschillend.'

De zoon ging met verdriet naar huis. Na een week te hebben nagedacht, zei hij tegen zichzelf: 'Maar deze man heeft mij ook afgestaan als kind. Hij heeft geen moeite gedaan om mij toen ik klein was op te zoeken, en ook later heeft hij weinig belangstelling getoond om mij echt te leren kennen voor wie ik ben. Waarom doe ik eigenlijk zoveel moeite voor hem?'

Zo is het verhaal tussen de internationale kerken en de Nederlandse kerken. Internationale kerken komen voort uit westerse zending, maar westerse christenen herkennen hen niet als familie. Ze hebben vaak de neiging om eerst bewijs te willen zien of theologisch de maat te nemen, voordat ze iemand geloven of vertrouwen. Vervolgens zien ze vooral wat er anders is en niet wat de overeenkomsten zijn. Ze zien etniciteit als primaire identiteitsbepalende factor, in plaats van het geloof. Internationale kerken raken teleurgesteld, en in hun collectieve geheugen wordt een andere herinnering geactiveerd: hoe de westerse kolonisator in hun land de macht had. De basis voor vervreemding is gelegd. Maar kan het ook anders? Daarover de volgende verhalen.

ZEIST

De Assyrische Kerk van het Oosten en de Protestantse Noorderlichtgemeente.

‘Wij voelen ons 100% thuis hier’

Eén van de oude kerken is ongetwijfeld de Assyrische kerk van het Oosten. Volgens de overlevering gaat hun historie terug tot op de apostel Thomas. Zoals de naam al doet vermoeden is ze oorspronkelijk afkomstig uit Syrië, Irak en omgeving. De kerk heeft een bewogen geschiedenis met veel vervolging. In Nederland telt de kerk zo’n 1000 leden.

Sinds 2010 huurt de Assyrische Kerk van het Oosten (AKO) op zondagmiddag het gebouw van de Protestantse Noorderlichtgemeente in Zeist. Huurders zijn het echter haast niet meer te noemen. ‘Het zijn onze broeders en zusters geworden’, vertelt ds. Roel Bosch. ‘We kennen elkaar inmiddels zo goed dat we lief en leed met elkaar delen. Kijk, hier is een foto waarop alle gemeenteleden van allebei de kerken staan!’

Dat is natuurlijk niet zomaar gegaan. Lene Nissan, woordvoerder van de AKO, vertelt hoe ze bij de Noorderlichtgemeente terecht zijn gekomen: ‘Eerst huurden we kerkruimte in Ede, maar daar konden we alleen op zaterdag terecht. Daarna trokken we naar Woudenberg, maar dat gebouw was te klein. Toen heeft onze voorzitter in 2010 een mail gestuurd naar de Noorderlichtgemeente, en zij reageerden positief. Onze keuze viel op deze kerk vanwege de centrale

ligging in het land en omdat het bestuur zo vriendelijk is. Wij hebben theologisch een aantal voorwaarden voor een kerkgebouw: het altaar moet de juiste kant op staan en er mogen geen beelden en iconen zijn. Verder hoeft een gebouw niet heel mooi te zijn, als het maar niet afleidt van de dienst. Onze gemeenschap, voornamelijk bestaande uit vluchtelingen uit Irak en andere landen in het Midden-Oosten, woont door heel Nederland verspreid, en dit is de enige plek die we hebben om als gemeenschap elkaar te ontmoeten. Dat is voor ons zo waardevol! We voelen ons hier nu 100% thuis. De kerk heeft gelukkig een stevig lekenbestuur, want onze priester komt uit Engeland voor de dienst, en onze bisschop (van heel Europa) woont in Stockholm. Van de 1000 leden in Nederland komen er op zondag zo’n 80 tot 120 en tijdens de hoogtijdagen zo’n 200 naar de kerk in Zeist. Onze mensen zijn vaak al jarenlang in Nederland en zijn gelukkig goed geïntegreerd. Velen van hen zijn behalve aan onze kerk, ook verbonden aan een Nederlandse kerk in hun eigen woonplaats. De dienst is op zondag van 12:00 tot uiterlijk 13:30, en daarna eten we samen. Wij gaan namelijk nuchter ter communie, en na de dienst lust je dan wel wat!’

Ds. Bosch: ‘Assyrische christenen zijn in de loop der jaren geleidelijk in steeds grotere aantallen vertrokken uit hun thuislanden, omdat ze daar slachtoffer werden van islamitisch geweld. Hier in Nederland denkt men echter al gauw dat het moslims zijn! Ook in onze gemeente begreep niet iedereen gelijk dat dit onze broeders en zusters zijn. We hebben daarom veel contact gehad en gehouden om elkaar beter te leren kennen: een bestuurslid van de AKO heeft een presentatie over hun kerk bij ons gegeven, prof. Heleen Murre-van den Berg, directeur van het Instituut voor Oosters Christendom, heeft een lezing gegeven over oosters christendom, we hebben twee keer een gezamenlijk diner georganiseerd en onze jongeren hebben elkaar ook ontmoet en beter leren kennen. Op sommige zondagen neem ik in de mededelingen ook nieuws op uit de AKO, om onze gemeenteleden hierbij te betrekken, en in mijn blogs besteed ik regelmatig aandacht aan onze zustergemeente. Om samen een dienst te organiseren is lastiger omdat onze tradities heel verschillend zijn, maar gemeenteleden zijn op elkaar betrokken en bezoeken soms uit interesse elkaars diensten. Vorig jaar februari, toen er honderden Assyrische christenen langs de Khabourrivier in Syrië werden ontvoerd door ISIS, heb ik ook deelgenomen aan een gezamenlijke gebedsdienst, naast hun eigen priester. Toen bleek dat een familielid van één van de gemeenteleden van de AKO daadwerkelijk was vermoord, ging er voelbaar een schok door onze Protestantse gemeente heen.’ Lene Nissan: ‘Het contact tussen de twee kerken loopt dus op alle niveaus: tussen de voorganger en priester, op bestuursniveau, maar ook tussen gemeen-

teleden onderling. Van onze kant proberen we waar mogelijk een bijdrage te leveren: door de kerk schoon te maken, tafelkleedjes te kopen of te wassen en een timmerman uit onze gemeente helpt met klusjes. We zien dat als een eer, een dienst aan God, om voor onze kerk te mogen zorgen. Er waren zelfs mensen boos omdat ze niet mee hoefden te helpen met schoonmaken: zo gemotiveerd zijn ze om iets te betekenen! We zijn heel dankbaar voor de manier waarop wij zijn ontvangen door de Noorderlichtgemeente.'

Hoe zijn de zakelijke aspecten geregeld?

Jan-Willem, vrijwilliger bij de Noorderlichtgemeente vertelt: 'De AKO gaf aan dat ze het financieel niet breed hadden, maar helemaal gratis de kerk beschikbaar stellen vonden we ook niet goed. Ze betalen nu een vriendenprijs en doen het één en ander in natura. Het College van Kerkrentmeesters heeft wel akkoord moeten geven op deze overeenkomst, maar dat is gelukkig goed gekomen. Op zich hebben wij het financieel ook niet breed als gemeente, maar onze relatie met de AKO heeft geen financiële drijfveer. Onze financiële tekorten lossen we op een andere manier wel op.'

Ds. Bosch: 'Inderdaad, de zakelijke kant komt vanzelf goed als de geestelijke kant klopt.'

Jan-Willem: 'Het eerste jaar hielden we nog een oogje in het zeil, maar daarna hebben we ze gewoon de sleutel gegeven zodat ze zelf kunnen openen en sluiten. De AKO heeft ook een aantal kasten in gebruik als opslagruimte voor hun spullen.'

Zijn er tips voor andere kerken hoe zo'n relatie op te bouwen?

Jan-Willem: 'Voel geen angst voor elkaar maar ga open het contact aan, communiceer goed, ook over de inhoud (theologie, liturgie), want zo verdiep je je in de ander. Je kunt je dan beter in elkaar verplaatsen en daarom ook rekening met elkaar houden.'

Lene: 'Ga open met elkaar om, respecteer de verschillen die er zijn en zoek juist ook de gezamenlijkheid. Leg duidelijk uit waarom je de dingen zus of zo aanpakt en spreek vooral je dankbaarheid en waardering voor elkaar uit. Een voorbeeld? Als onze dienst start, bereiden wij het altaar voor en nemen de priester en de diakenen bij het altaar plaats. Dit wordt dan een heilige plek, waar andere mensen op dat moment niet mogen lopen.'

Jan-Willem vertelt: 'In het begin wist ik dat niet en liep ik een keer over het altaar. Nadat ze mij uitlegden dat dit niet was toegestaan uit respect voor de heiligheid van het altaar voor God, heb ik daar gewoon rekening mee gehouden en het niet meer gedaan. Andersom hebben wij hen ook aangesproken toen er klachten uit de buurt kwamen over geluidsoverlast en een paar andere praktische zaken. Daarin houden zij ook rekening met onze wensen. In gezamenlijk overleg lossen we dat soort zaken gewoon op. Zo hoort het toch, bij familie?'

www.marbenyamin.nl

www.noorderlichtgemeente.nl

ZWOLLE

**Samen geloven:
gewoon doen!**

De Volle Evangelie Gemeente 'de Wijngaard' heeft een klein gebouw midden in het centrum van Zwolle op een steenworp afstand van het station. Toen de vraag kwam of er ook plaats was voor de Arabisch sprekende gemeente 'Levend Water' gingen de deuren wijd open.

Evert Jan is voorganger in de gemeente 'de Wijngaard'. Hij vertelt: 'De gemeente is intercultureel: de leden komen uit 12 verschillende landen. Toen we voor de kerst 2015 hoorden, dat er 400 Syrische mannen in de IJsselhallen zouden worden ondergebracht, was voor ons de vraag: wat kunnen wij voor hen betekenen? Het was geweldig om te zien hoe heel Zwolle in beweging kwam. Er werd van alles georganiseerd. Ook wij waren actief. Eén echtpaar in onze gemeente, Gerard en Wiekje, heeft echt passie voor Arabische mensen. Ze volgden de Al Massira training en gingen naar het Asielzoekerscentrum. Van daar halen en brengen ze mensen naar de kerkdiensten in ons gebouw. Op dit moment geven ze deze cursus voor zo'n 10 deelnemers. Via die contacten ontmoetten we ook Louay. Hij is musicus en aanbiddingsleider en samen met een andere broeder vroegen we hem om in onze dienst te komen zingen.

Ook met pastor Hany kregen we contact en we nodigden hem uit om te spreken in onze gemeente.

Na afloop van de dienst vroeg hij ons: 'Kunnen we hier ook samenkomen als een Arabische kerk?'

Omdat we al sterk intercultureel gericht zijn, hoefden we hier niet lang over na te denken.

Met liefde stellen we ons gebouw ter beschikking. Eénmaal per 14 dagen komt de Arabische gemeente nu samen in ons gebouw op zaterdagmorgen. Daarnaast is er sinds kort ook een Farsi sprekende Iraanse gemeente, die op zondagmiddag het gebouw gebruikt.'

Hoe regelen jullie het zakelijk?

'We berekenen geen huur, maar hebben een afspraak met 3 V's:

Vrijheid: we willen gastheer zijn voor de Arabische kerk, maar geven hen een grote mate van vrijheid. We discussiëren niet over dogma's. Samen dienen we Jezus. Daar gaat het om.

Verantwoordelijkheid: de Arabische kerk is met ons verantwoordelijk voor het gebouw. Daar stelden we een aantal regels voor vast. Die gaan dus niet over de inhoud, maar over het gebruik van het gebouw. De Arabische kerk moet ook zelf haar verantwoordelijkheid nemen. Een mooi voorbeeld daarvan: in het begin zorgden wij vanuit onze gemeente voor de koffie, cake en dat soort dingen. Maar na korte tijd gaf de Arabische gemeente aan: daar willen we zelf voor zorgen en dat willen we ook zelf betalen: dat is onze verantwoordelijkheid.

Verbinding: De 3e V houdt in, dat we elkaar zien als gelijken. Eenmaal per 14 dagen komen we samen om elkaar te ontmoeten. We delen de frustraties. Spreken elkaar aan op onze verantwoordelijkheid.

Zo werden we niet alleen werkers, maar ook vrienden. Het resultaat is, dat we nu ook elke maand een gebedstijd samen hebben. Soms gaan mensen uit onze kerk naar de Arabische kerk en ook andersom. In de Arabische diensten is er Nederlandse vertaling beschikbaar. Er zijn grote verschillen in cultuur en taal. Maar uiteindelijk kunnen we meer en meer samenwerken en naar elkaar toegroeien.'

Pastor Hany

Pastor Hany vertelt: 'Oorspronkelijk kom ik uit Egypte, waar ik werkzaam was als Baptistenpredikant. Maar mijn kerk werd in brand gestoken en ik werd neergeschoten. Daarom moest ik vluchten. Zo kwam ik eerst in Syrië, waar ik

negen jaar gewoond en gewerkt heb en waar ik ook mijn vrouw heb leren kennen. In Syrië bouwden we een netwerk van 22 huisgemeenten. Helaas was ook daar de situatie onhoudbaar. Ons huis is vernield en zo kwam ik uiteindelijk in Nederland terecht. Ik woon hier nu 1 ½ jaar en ben enorm dankbaar, dat inmiddels ook mijn vrouw veilig in Nederland is (nog maar sinds twee maanden). Hier ontmoette ik andere Arabisch sprekende christenen. Er werden bijeenkomsten georganiseerd voor mensen uit het AZC. Het is geweldig om te

zien hoe Nederlandse christenen gastvrij voor ons zijn. Toch was het moeilijk, omdat er zoveel verschillende mensen uit verschillende culturen en talen bijeen kwamen. Bij mij groeide het verlangen naar de opbouw van een Arabische kerk. Toen ik pastor Evert Jan ontmoette heb ik dit met hem besproken en hij moedigde mij aan en stelde het gebouw van de gemeente 'de Wijngaard' voor ons beschikbaar. Zo zijn we begonnen met het organiseren van onze eigen activiteiten en het leggen van contacten. Daarbij bouwen we niet aan een Arabische kerk, zoals je die in Syrië vindt. Want de mensen komen uit verschillende gebieden: ik ben zelf Egyptenaar en nogal introvert, Louay komt uit Syrië en is juist extrovert. Anderen komen uit andere landen. We nemen allemaal onze geschiedenis mee, maar we zijn een nieuwe, Arabisch sprekende kerk in Nederland met onze eigen, nieuwe uitdagingen. Veel van onze leden hebben een Orthodoxe achtergrond, anderen hebben een achtergrond in de Islam. Dit weekend vieren we dat we sinds één jaar samenkomen.'

Ruimte voor meer

Pastor Evert Jan: 'Het is prachtig om te zien hoe God dingen leidt en hoe we in onze verscheidenheid van elkaar kunnen leren. Op een donderdagmorgen stond er iemand hier voor de deur uit Iran. Het is zelden dat ik op dat tijdstip hier ben, maar ik deed de deur open en vroeg wat we konden betekenen. Hij zei: 'Ik zoek de pastor.' Nou die stond dus voor z'n neus. Ook zij zochten een plek om samen te komen. Ze hebben een gebouw nodig en wat zij willen is samenwerken. Ze zijn nu nog maar 2 keer hier geweest, dus het is nog pril. Wat ik heel bijzonder vind is, dat ze na de samenkomst nog een bijbelstudie hebben. Ik vroeg, waarom ze die combinatie hebben en hij legde me uit: Wij willen onze

leden echt helpen om discipelen van Jezus te worden. Veel van hen komen uit een moslim-achtergrond. Daarom geven we bijbelstudie. Elke 3 maanden is er een examen. Wie slaagt mag daarna naar de volgende fase. Ik was onder de indruk van deze vorm van discipelschapstraining. En inderdaad: met de kerst waren ze hier en zat de zaal vol met (ex-)moslims.'

Louay vertelt: 'Toen we begonnen hadden we helemaal niets. Geen geld, geen plek. Toen kregen we deze ruimte en de mensen maakten soep en brood voor ons: we mochten niets betalen. We waren dankbaar. Maar we willen iets terugdoen. We willen collecteren en ons eigen brood en soep betalen. We willen verantwoordelijkheid dragen. Naast de diensten hier komen we ook in Deventer samen en één keer per maand in Nijmegen. We zien enorme kansen om Arabisch sprekende mensen met het evangelie te bereiken. Maar daarvoor hebben we ruimtes nodig, waar niet gelijk een stevig prijskaartje aan hangt. Daar ontbreken ons de middelen voor. Ik vind het geweldig om in dit team te mogen dienen als musicus en aanbiddingsleider.'

Liefde versus zakelijkheid

Pastor Hany: 'In het begin maakten we ons zorgen of de mensen wel zouden komen. Want het vervoer is vaak een probleem. We bezoeken de mensen in het AZC, maar vervolgens worden ze overgeplaatst en verspreiden ze zich over het hele land. Dat is mooi, maar soms ook moeilijk. We houden contact via een WhatsApp groep en op de Facebookpagina 'Living water – levend water' zet ik korte preken van drie minuten.

God bemoedigt en bevestigt ons. Zo waren er twee vrouwen met kanker. We hebben voor hen gebeden en drie weken geleden hebben ze hun getuigenis gegeven. De dokter heeft verklaard, dat ze volledig genezen zijn! Juist zo'n getuigenis maakt ook indruk op moslims die komen. Verschillende moslims mochten we al dopen en twee van hen werken nu mee in ons kernteam. We zijn pastor Evert Jan en zijn gemeente enorm dankbaar. Want deze mensen geven ons liefde. In andere situaties zijn we vaak stuk gelopen op de zakelijkheid en afstandelijkheid.'

Pastor Evert Jan reageert: 'Als gemeente hebben we alleen maar heel veel ontvangen door ons gebouw beschikbaar te stellen. We zijn er absoluut niet minder van geworden. Natuurlijk zijn we het niet altijd met elkaar eens, maar dat hoeft ook niet. We mogen er dienend in staan. Hier ervaren we hoe we één zijn in Christus. Belangrijk is, dat we hulp aanbieden, maar dat we het niet

helemaal invullen voor ze. Ze nemen zelf hun verantwoordelijkheid. Dan ga je echt samenwerken en ga ik er ook zelf veel van leren. Zo zie ik hoe de Arabische kerk een gezin is voor haar leden. Als er iemand, die alleen hier is, jarig is, bakken ze een taart en vieren dat!’

Louay: ‘Ja, dat klopt, ik zie dit als mijn gezin. Ik ben hier alleen. Maar rond de kerst werd ik door iedereen uitgenodigd. Het voelde als een warme deken.’

Pastor Hany: ‘We werken nu een jaar samen met veel zegen en zonder onderlinge problemen. Juist doordat we geregeld samenkomen kunnen verschillen heel snel uitgepraat worden. Wel merken we, dat er ook geestelijke strijd is. Dan is er laster die onrust veroorzaakt. Als dat gebeurt is het goed om de confrontatie aan te gaan met wijze raadgevers van buitenaf.’

www.veg-zwolle.nl/

www.facebook.com/PastorHany-Ghattas-461184634071707/

AMERSFOORT

Een kerk met visie voor
interculturaliteit

De Gereformeerde kerk (Vrijgemaakt) van Amersfoort speelt een positieve rol bij het opvangen en samenbrengen van nieuwe Nederlanders. In 2005 kwam men in contact met een Iraanse zakenman. Deze wilde iets betekenen voor Farsi-sprekenden. Zo startte men met Farsi diensten onder zijn leiding, die nu dus al 12 jaar draaien. In 2008 startte men met de International Christian Fellowship (ICF) Amersfoort onder leiding van Ronald Westerbeek en zijn vrouw Nienke. De bijeenkomsten werden in het Engels en het Nederlands gehouden. In 2011 kwam er een volgende tak aan de boom: men startte met een Arabischstalige ICF gemeente. Ook Evangelie en Moslims is hier actief bij betrokken. Beide gemeenten worden tot op de dag van vandaag hartelijk ondersteund. In 2012 kreeg ook de Armeense kerk onderdak in de Vrijgemaakte Kandelaarkerk in Amersfoort. Behalve deze verschillende groepen is ook de kerkenraad van de Kandelaarkerk intercultureel: ze heeft een Iraanse en een Congolese ouderling in haar team. Ook in de andere wijkgemeenten vinden 'nieuwe Nederlanders' hun plekje. In de Schaapskooi is er bijvoorbeeld vertaling voor hen in de diensten.

Wij spraken met ds. Jan Berend Wilmink, predikant in de Kandelaarkerk en met Armen, voorganger in de Armeense kerk over hun onderlinge relatie. We laten eerst ds. Jan Berend Wilmink aan het woord:

'Amersfoort kent grote en enthousiaste Vrijgemaakte kerken. We zijn hier met in totaal 11 predikanten werkzaam. Zelf werk ik sinds 10 jaar met veel plezier in deze gemeente. Hiervoor was ik missionair predikant in Gent, België. In Amersfoort doen we wat onze hand vindt om te doen. Ook het contact met de verschillende internationale gemeenschappen is zo op onze weg gekomen.

Het contact met Armen ontstond via een vrouw in onze gemeente, die Nederlandse taalles geeft in het asielzoekerscentrum. Zij kwam in contact met een Armeens echtpaar, dat geïnteresseerd was in het evangelie. Zij vroeg mij of ik erbij wilde komen en samen zijn we een bijbelstudie begonnen rond het Marcusevangelie. Af en toe sloten zich andere Armeense mensen bij de groep aan. Eén van hen vertelde, dat ze in Nederland tot levend geloof was gekomen en gedoopt was. Ze kwam regelmatig in de Vrijgemaakte kerk in Emmeloord. Van daaruit haalde men mensen op in het AZC in Luttelgeest voor de diensten. De predikant daar, Paul Voorberg, had contact met voorganger Armen. Ik vond dat interessant en zei: 'Als hij eens in de buurt is, wil ik hem graag ontmoeten'.

Dat was niet tegen dovemans oren gezegd. Armen zocht contact met me en gaf aan, graag in Amersfoort met samenkomsten te willen beginnen. De Armeense christenen wonen verspreid over Nederland en Amersfoort is natuurlijk lekker centraal. Zouden wij ons kerkgebouw hiervoor beschikbaar kunnen stellen?

Eerlijk gezegd wilden we wel weten, wat voor 'vlees we in de kuip' hadden. Wat is dit voor iemand? Hoe staat hij in het christelijk geloof? Het bleek dat onze visie heel dicht bij elkaar lag. Alleen op het punt van de doop denken we verschillend: hij is Baptist. Maar er was genoeg raakvlak om van start te gaan en zo zijn we in 2012 begonnen. Al snel vroeg hij mij om ook eens voor te gaan. Er waren zo'n 45 mensen, ik sprak in het Engels en werd door een Fransman vertaald in het Armeens (!). Ik ontdekte al snel dat het hier – net als bij onze Iraanse gemeente – ging om goed opgeleide mensen, waarvan de meesten zich snel de Nederlandse taal wisten eigen te maken. Vooral de jongeren onder hen spraken goed Nederlands. Een volgende keer dat ik voorging heb ik dan ook gewoon Nederlands gesproken.

Onze visie is dat de mensen zich in de eerste plaats comfortabel en veilig moeten voelen. Maar we willen hen ook helpen om te integreren, zowel sociaal als kerkelijk. Hierdoor zijn er ook contacten ontstaan tussen Nederlandse en Armeense jongeren. Het liefste zou Armen de twee groepen helemaal laten samengaan, maar dat levert logistieke problemen op, omdat de Armeense jongeren vanuit het hele land hierheen komen. Daarom proberen wij onze jeugd vooral op zondag met hen in contact te brengen. Het samen optrekken blijft spannend, want de culturen en achtergronden zijn heel verschillend. Een aantal keren hebben we gezamenlijke diensten gehad. Met name rond kerst. Dan is er een Armeniër die een gebed uitspreekt en een jonge vrouw uit hun gemeente, die prachtig zingt. Ook met de Iraanse groep hebben we pas nog een gezamenlijke dienst gehad.

Armen is een geweldige netwerker. Jaarlijks organiseert hij twee conferenties op het conferentieoord de Kroese Danne, waar een paar honderd Armeniërs samen komen en gebouwd worden in hun geloof. Zelf heb ik daar in december op een Armeense jeugdconferentie mogen spreken. Veel Armeniërs hebben hun achtergrond in de Armeense Apostolische kerk. Helaas is dat vaak meer een traditie dan een levend geloof.

Hoe zijn de zakelijke afspraken?

De Armeense kerk betaalt een symbolische huurprijs. Dat is ook goed: ze willen niet van de 'geef' leven en nemen bewust verantwoordelijkheid op. Maar het gaat ons niet om het geld. Als ze het niet zouden kunnen opbrengen zou het ook goed zijn.

We hebben nooit problemen ervaren in de samenwerking. Twee van de ouderlingen, ze heten allebei Zakko, zijn onze contactpersonen. Ze zijn volledig geïntegreerd en spreken vloeiend Nederlands. Dat maakt het contact eenvoudig. Natuurlijk doen zij dingen anders dan wij gewend zijn. Je moet elkaar uiteraard wel willen begrijpen. Maar dat gaat prima.

Een mooie ervaring was het om samen met de Armeense kerk in 2015 de Armeense genocide in ons kerkgebouw te gedenken. Ook leden van de gemeenteraad in Amersfoort waren daarbij aanwezig mede omdat het 'colloquium' geen nationalistisch karakter had. Het was een waardige herdenking met als hoofdspreker een Armeens historicus die evenwichtig informeerde en ook verzoenende woorden sprak.

Op dit moment proberen we de kerk te helpen bij hun registratie bij de overheid. Dat is voor hen best belangrijk: een stuk erkenning. Bovendien kunnen ze op die manier een ANBI status verwerven. Toch ligt dat ook gevoelig. Want naast de groep hoogopgeleide en intelligente Armeniërs zijn er ook mensen die het moeilijk hebben. Ze hebben geen status en leven illegaal in ons land. Het is voor ons een zoektocht hoever je moet gaan in je hulp. Zo belde een jonge Armeense vrouw eens met haar GSM vanuit de WC in de Hema: de IND zat letterlijk achter haar aan. Een ander echtpaar moet weg, maar heeft geen papieren en kan dus niet weg. We helpen soms bij het vinden van de juiste juridische bijstand. Maar het is een worsteling tussen ideaal en werkelijkheid.

Wat we ook zien is, dat de stroom asielzoekers minder wordt en dat daardoor ook het aantal bezoekers in de Iraanse en Armeense gemeente wat terugloopt. Mensen die verhuisd zijn naar elders moedigen we aan in hun omgeving een kerk te vinden, maar dat is soms een hele stap voor hen. Vaak komen ze van verre toch nog liever naar Amersfoort voor de diensten.'

De Armeense Evangelische kerk

De Armeense kerk is één van de oudste kerken ter wereld. Reeds in het jaar 301 werd het Christendom in Armenië aanvaard als staatsgodsdienst. Eerder dus dan in het Romeinse keizerrijk. De meeste Armenen zijn lid van de Orthodoxe Armeense kerk, die te vergelijken is met de Russisch Orthodoxe kerk. De Armeense bevolking heeft veel te lijden gehad van Turkije (tijdens de door de Turken uitgevoerde Armeense genocide (1915-1923) kwamen tussen de 300.000 en de 1.500.000 Armeniërs om. In 1923 werd Armenië ingelijfd in de Sovjet Unie. Onder het communisme was het niet toegestaan om meer dan één Baptistenkerk per hoofdstad te hebben. Er was strenge controle door de KGB.

Pas na de grote aardbeving van 1988, waarbij 25.000 doden vielen, kwam er hulp naar Armenië.

De Sovjet leider Gorbatsjov vroeg de Westerse wereld om steun voor de slachtoffers. Met de vrachtauto's vol hulpgoederen kwamen ook Armeense bijbels mee. Het betekende een ervaring van het geestelijk leven. Helaas zagen we echter ook dat sektes hun invloed wisten te vergroten. Ook voor de Armeense Evangelische kerk was er sprake van een snelle groei, vanuit een verlangen om een gezond geestelijk leven te bouwen in de levens van mensen. Ze willen leerlingen van Jezus zijn en richten zich daarbij op de lessen van de Reformatie. Je moet goed beseffen, dat er meer Armeniërs buiten Armenië wonen dan

erin. Door de vervolgingen en het in elkaar storten van de Sovjet Unie zijn er over de hele wereld Armeense enclaves ontstaan. Van de 10 miljoen Armeniërs wonen er maar 3 miljoen in Armenië zelf. In de Verenigde Staten wonen naar schatting zo'n 500.000 Armeniërs. In Frankrijk zo'n 250.000. In Nederland wonen ongeveer 35.000 Armeniërs. Opvallend daarbij is, dat bijvoorbeeld de 5000 Armeniërs in Almelo bijna allemaal afkomstig zijn uit de Armeense gemeenschap in Istanboel.

Armen is één van de voorgangers in de Armeense Evangelische kerk in Nederland. Hij is geboren in Jerevan en kwam zelf in 1989 tot geloof. Enthousiast vertelt hij over de groei van de kerk. 'Maar denk niet dat het altijd makkelijk is. Juist omdat Armeniërs afkomstig zijn uit verschillende delen van de wereld kan het best misverstanden geven. Het maakt nogal wat uit of je in Beirut, Damascus, Istanbul of Los Angeles geboren bent als Armeniër.'

'De gemeente, die nu samenkomt in het gebouw van de Vrijgemaakt Gereformeerde kerk in Amersfoort ontstond in het jaar 2000. Armeniërs in het Asielzoekerscentrum in Harderwijk werden uitgenodigd door de plaatselijke kerken. Ds. Harry Venhuizen was hier actief. Ook in andere asielzoekerscentra, zoals Biddinghuizen, ontstonden er contacten tussen de Nederlandse kerken en Armeense christenen. Soms dacht men, dat deze Armeense christenen gelijk wel konden deelnemen aan de Nederlandse diensten. Maar dan vergist met zich: er zijn grote culturele verschillen en het zal veel tijd kosten voor men werkelijk geïntegreerd kan zijn in de Nederlandse kerk. Het is belangrijk om eerst te bouwen aan een bloeiende Armeense kerk, waarin de eigen cultuur kan worden beleefd. In Frankrijk is de kerk nu 120 jaar actief en nu zijn er inderdaad tweetalige diensten en zien we ook Fransen hun plekje vinden in de kerk. We hechten veel waarde aan de band met de Vrijgemaakte kerk, omdat we ons er ook theologisch mee verbonden voelen. Er is dezelfde leer en dezelfde liefde voor de Heer. In de contacten zijn dan ook nooit moeilijkheden geweest.'

'Armeniërs in het AZC in Amersfoort kwamen in contact met ds. Jan Berend Wilmink van de Vrijgemaakt Gereformeerde kerk in Amersfoort. Daar ontmoette ik hem en vroeg aan hem of we in Amersfoort zouden kunnen samenkomen in de Kandelaarkerk. Al op de eerste kerkenraadsvergadering werd besloten ons het hele gebouw ter beschikking te stellen voor onze bijeenkomsten. Er werd ons verteld: de kosten voor het gebouw zijn € 2000,00 per maand. Maar als

jullie 10% van dat bedrag zouden kunnen opbrengen is het goed. En als jullie dat geld niet hebben, is het ook goed. We ervaren dat als broederlijk royaal en doen ons best onze bijdrage te leveren. Vanaf 2012 komen we samen in de Kandelaar. We hebben een contract opgesteld zonder een tijdslimiet. We mogen de kerk gebruiken, de geluidsinstallatie, de instrumenten, enzovoorts. Er is een echte vertrouwensband, die voortkomt uit het feit, dat we als Armeense evangelische kerk al 17 jaar een band hebben met de Vrijgemaakt Gereformeerde kerken'.

'Op dit moment bezoeken ongeveer 70 mensen de diensten in de Kandelaar. Dat is minder dan het geweest is, want onlangs is er een groep uit onze kerk weggegaan naar een sterk charismatische gemeente in Apeldoorn. Dat betreuren we natuurlijk. Het is een pijnlijk verlies. Een paar weken geleden hadden we ons jongerenweekend met 35 jongelui. Fantastisch om met hen op te trekken. Ook hebben we 's zomers een groot familiecamp op conferentiecentrum de Kroeze Danne, waar zo'n 150 tot 200 deelnemers komen. Dat is echt een tijd van ontmoeting, want doordat we zo ver uit elkaar wonen is het moeilijk om elke week allemaal samen te komen in Amersfoort. Daarom ook geven we bijbelstudie via de computer. Dan zijn er zo'n 40 computers op het netwerk aangesloten en overal wordt in de huiskamers de bijbelstudie meegemaakt.'

Meer dan verhuur alleen

Wat is het voor de Nederlandse kerken belangrijk om nieuwe vluchtelingen welkom te heten in hun gebouwen en hen te begeleiden om als gemeente in hun eigen taal en stijl samen te kunnen komen. Maar het moet meer zijn dan alleen meer 'verhuur'. Hoe kan de kerk helpen in theologische ontwikkeling? Hoe kun je ze begeleiden om te groeien tot uitgebalanceerde christelijke gemeenschappen? Hoe kun je ze samen brengen, bijvoorbeeld tijdens een voorgangersontbijt?

'Dat dit niet altijd makkelijk is blijkt uit een conflict, dat 10 jaar geleden ontstond toe een predikant, die zendeling was geweest in Indonesië, vond dat we binnen 10 jaar wel geïntegreerd konden zijn in de Nederlandse samenleving. Hij vergeleek daarbij de Armeense kerk met de Indonesische kerken. Maar dat is echt appels met peren vergelijken. Nederlandse predikanten zullen bereid moeten zijn om te luisteren, te kijken en met theologische argumenten richting moeten geven aan de ontwikkeling van internationale kerken.

Daarbij is er groot verschil tussen 'nieuwe' kerken en een oude kerk zoals die uit Armenië. Realiseer je, dat de Armeense kerk vele goede theologen heeft voortgebracht. Denk maar aan iemand als Gilbert Bilezikian, die professor was aan Wheaton College en samen met Bill Hybels de Willowcreek kerk is gestart. Volgend jaar hopen wij onze eerste jongere naar de Theologische faculteit in Kampen te sturen voor zijn opleiding. Het wordt spannend om te zien of hij straks zal dienen in een Nederlandse kerk of in een Armeense kerk. Maar beide is goed wat ons betreft.'

'Onze kerk wil missionair zijn. Zo startten we in 2012 met een Armeense culturele school in Leusden, waar we drie uur op zondag les gaven in Armeense dans, taal en geschiedenis. Er is zelfs op TV reclame voor geweest en er kwamen 15 echtparen op af. Terwijl de kinderen dansten, gaven we de ouders ook bijbelstudie. Verschillende van hen kwamen tot geloof en zijn tot op de dag van vandaag leden van onze gemeente.'

www.kandelaar-amersfoort.nl

DEN HAAG

De Eglise Evangélique de la Haye koopt de Exoduskerk

De afgelopen jaren heeft de Protestantse Gemeente 's-Gravenhage noodgedwongen meerdere gebouwen moeten afstoten. Madelon Grant sprak met Peter van den Boogert, die als kerkrentmeester namens de Protestantse kerk de verkoop begeleidde van meerdere kerkgebouwen, en met ds. Jean-Marie Luemba van de Eglise Evangélique de la Haye, die de Exoduskerk kocht.

Het verhaal van de verkopende partij

Peter van den Boogert is ruim 20 jaar kerkrentmeester geweest in de Protestantse Kerk Den Haag. Hij was niet alleen betrokken bij de verkoop van de Exoduskerk, maar ook van het Kruispunt in de wijk Mariahoeve, die gekocht werd door de Redeemed Christian Church of God (zie hierover het volgende hoofdstuk). Hij vertelt:

'Het eerste gebouw kwam vrij voor verkoop toen de Protestantse kerk eind jaren '90 een plan voor de langere termijn moest maken vanwege het samengaan van de Hervormde en Gereformeerde kerken in het Samen op Weg proces. De Exoduskerk is in 2010 verkocht. Enkele jaren later werd het Kruispunt verkocht omdat verdere bezuinigingen helaas noodzakelijk waren.

We wisten vanaf het begin dat onze voorkeur uitging naar de verkoop van de gebouwen aan een andere kerk of christelijke organisatie. Daar zijn de gebouwen immers voor bedoeld! Maar gesprekken met andere potentiële kopers gingen we niet uit de weg.

We organiseerden voor de Exoduskerk een veiling, waar drie gegadigden tegen elkaar mochten opbieden. De Eglise Evangélique deed het hoogste bod en daarom zijn we met hen het gesprek aangegaan. We kenden deze gemeente, omdat zij het gebouw al huurden, maar dat speelde in onze besluitvorming geen rol, we wilden gewoon een marktconforme prijs.

Uit de gesprekken bleek echter dat zij de financiering niet rond konden krijgen. We hebben meegedacht en aangeboden een hypotheek te verstrekken, met een looptijd van dertig jaar in een soort huurkoop-constructie, die we, met hulp van experts in ons midden, zelf bedacht hebben.

In het begin liep dit prima, maar later ontstonden er problemen bij het nakomen van de betalingsverplichting; een risico dat we vooraf onderkend hebben en waarover we ook afspraken hebben vastgelegd. De Eglise Evangélique betaalt nu wel rente maar geen aflossing. Voor ons is dat ongunstig, want we willen eigenlijk van het gebouw af, en het liefste het eigendom volledig overdragen aan de Eglise Evangélique. Hopelijk slagen we er in om tot een oplossing te komen. We zijn nog steeds blij dat we de kerk aan een andere geloofsgemeenschap hebben kunnen verkopen, want in de jaren na de verkoop van de Exoduskerk hebben we ook andere ervaringen opgedaan. Een ander kerkgebouw hebben we onder bepaalde ontbindende voorwaarden verkocht aan een projectontwikkelaar, maar daar kwam de buurt tegen in opstand, zij wilden het gebouw behouden (zelfs kopen) voor de buurt om er buurtactiviteiten in te organiseren.

Een andere reden waarom we onze kerkgebouwen eerst aan een andere geloofsgemeenschap willen verkopen heeft te maken met het beleid van de gemeente Den Haag. Die wil namelijk, dat het aantal vierkante meters gebedsruimte in de stad gelijk blijft. Hierdoor is het lastig om het bestemmingsplan van een kerkgebouw te wijzigen. Daarom hebben we de gemeente Den Haag ook betrokken bij onze besluitvorming ten aanzien van de verkoop. Per saldo hebben we in alle gevallen een marktconforme prijs gekregen, een projectontwikkelaar of commerciële partij is niet persé aantrekkelijker. Bij het hele proces hadden we adviseurs die ons hielpen, zoals een architect en een goede notaris.

Uit onze ervaringen met de Eglise Evangélique hebben we geleerd dat we in de toekomst niet meer zo'n lange looptijd willen afspreken voor een hypotheek. Toen we het Kruispunt gingen verkopen, hebben we de Redeemed Christian Church of God ook een hypotheek verstrekt, maar met een veel kortere looptijd

van 5 jaar. Die wordt voorspoedig afbetaald en het kerkgebouw is binnenkort volledig hun eigendom.”

Hoe heeft de kopende internationale kerk de aankoop beleefd?

We spraken hierover met ds. Jean-Marie Luemba van de Eglise Evangélique de la Haye. Hij vertelt ons, dat de gemeente al 18 jaar samenkomt in deze kerk, eerst zeven jaar als huurder en inmiddels elf jaar met een huurkoopovereenkomst. Zijn gemeente bestaat nu 25 jaar en bestaat vooral uit Franstalige Afrikanen. Hij ervaart het als een wonder van God dat zij als kerk van asielzoekers en ongedocumenteerden een eigen gebouw hebben kunnen verwerven.

Wat is hun aanpak geweest?

Hij vertelt: “Ten eerste hadden we ons goed voorbereid. In de zeven jaar dat we huurden, hadden we al zo’n € 40.000,- gespaard voor de aanschaf van een eigen gebouw en onze administratie was op orde. Dit hielp enorm. Ten tweede hadden we geleerd van eerdere ervaringen in andere gebouwen: als huurder probeerden we ons zo constructief mogelijk op te stellen, extra netjes schoon te maken, altijd mee te doen met onderhoudswerkzaamheden. We organiseerden ook gezamenlijke kerkdiensten met de Protestantse gemeente. Hierdoor hadden we een goede naam opgebouwd, men vertrouwde ons en zag dat we goed bezig waren. Voordeel was ook dat het gebouw redelijk vrijstaand is, waardoor er minder mensen in de buurt last kunnen hebben van het volume van onze muziek.

Vanaf het begin was mijn voorwaarde dat we geen huurder-verhuurder relatie wilden, maar echt een gelijkwaardige relatie zouden hebben als broeders en zusters in Christus, waarin we elkaar open kunnen aanspreken als er iets niet goed gaat. Ook bij de Protestantse kerk werd er bewust voor gekozen om

het kerkgebouw aan een andere kerk te verkopen, ook al waren er projectontwikkelaars die meer konden betalen. Toch hoorden wij pas via-via dat het gebouw te koop stond. Dat kwam doordat er een speciale gebouwencommissie was van het overkoepelende college van kerkrentmeesters, terwijl wij vooral contact hadden met de lokale voorganger. De Protestantse kerk was er van uitgegaan dat wij het

niet zouden kunnen betalen. Er was een Nigeriaanse kerk die interesse had om het gebouw te kopen, en zij hadden meer geld, dus we dachten weinig kans te maken. Die koop ging echter niet door en toen kwamen wij alsnog in aanmerking. Uit een taxatierapport bleek echter dat het pand heel duur zou zijn. Het bedrag was onvoorstelbaar voor ons. Omdat ik bij een bank werk, ging ik daar informeren of we een hypotheek konden krijgen, maar de directeur vond dat niet verantwoord. Hij was bang dat de hypotheek een te zware last voor ons zou worden. Onze motivatie daalde aanzienlijk, tot we bij het laatste gesprek met de Protestantse kerk voorstelden of zij ons de hypotheek konden verstrekken.

Gelukkig pakten ze dat goed op en zijn ze daarmee akkoord gegaan. We hebben nu een huurkoopovereenkomst waarbij we in 30 jaar tijd geleidelijk het pand in eigendom krijgen. In het begin waren we met 200 leden in de gemeente en konden we de hypotheek makkelijk betalen. Als gevolg van de economische crisis en het veranderde asielbeleid in Nederland zijn echter veel gemeenteleden vertrokken naar België of Frankrijk. Daardoor zijn we nu nog maar met 130 leden en hebben we moeite de maandelijkse lasten te dragen. Inmiddels verhuren we het gebouw aan nog drie andere kerken, een Antilliaanse, een Chinese, en een Nederlandse kerk. Dit helpt ons om de hypotheek te betalen. Bovendien wordt het kerkgebouw zo optimaal gebruikt! Alles bij elkaar heeft het een half jaar geduurd voordat we de overeenkomst

rond hadden. We hebben ons spaargeld van € 40.000,- als eigen vermogen ingebracht, en zijn daarbij geholpen met een gift van nog eens € 10.000,-. Als voorganger bemoei ik me trouwens niet met de financiën, daar hebben we onze penningmeester voor. Elke drie jaar hebben we een nieuwe penningmeester, dat zijn vrijwilligers. We zijn transparant over onze financiën naar onze leden toe: elke week vertellen we hoeveel de collecte heeft opgebracht, en elke maand laten we op zondag een overzicht van de inkomsten en uitgaven zien. Dit geeft mensen vertrouwen. Ze weten waar hun geld naar toe gaat. Het stimuleert hen om naar vermogen te geven.

Het is niet eenvoudig om voorganger van een internationale kerk te zijn. Je hebt je betaalde baan, het onbetaalde werk in de kerk gaat 24/7 door, en daarnaast heb je ook je eigen gezin waar je tijd en aandacht aan wilt besteden. Het zijn tropenjaren voor mij en mijn collega's. Veel tijd voor andere zaken blijft er niet over. Wij hebben dit gebouw gekocht en deze offers gedaan voor de toekomst: over 20 jaar, als het gebouw ons eigendom is, zal de volgende generatie het van ons overnemen. Voor hen hebben wij deze investering gedaan.'

De Evangeliegemeente Morgenstond sluit aan

Zoals ds. Jean-Marie Luemba al vertelde, maken meerdere gemeenten nu gebruik van de Exoduskerk. Eén van die gemeenten is de Morgenstondgemeente. Het is een grotendeels autochtone evangelische gemeente met zo'n 100-120 leden. Wij spreken met dhr. Rik van Zutphen, voorzitter van de oudstenraad, over hoe deze relatie tot stand is gekomen.

'Wij zaten eerst in de aula van een schoolgebouw, maar door de weeks konden we daar niet terecht en moesten we elke keer uitwijken. Die beperkte beschikbaarheid vonden we lastig en we waren daardoor ook minder zichtbaar. Eén van onze gemeenteleden kwam toevallig in contact met iemand van de Eglise Evangélique de la Haye en dacht dat we daar misschien een goede samenwerking mee zouden kunnen opzetten. Zij gebruiken het gebouw niet op zondagochtend, alleen in de middag, dus dat was voor ons ideaal, want wij willen juist graag in de ochtend dienst hebben. En we wilden liever in een kerkgebouw zitten, ook omdat we dan meer zichtbaar zouden zijn voor de wijk. We hebben toen goede afspraken met de Eglise Evangélique de la Haye kunnen maken en die vastgelegd in een contract.

De samenwerking verloopt prima, we zijn tevreden met deze regeling. Soms denken we na over de mogelijkheid om zelf een kerkgebouw te kopen, maar de verantwoordelijkheid die je dan hebt qua onderhoud en kosten vinden we toch te zwaar. Op deze manier is het voor ons prettiger.

De contacten lopen via verschillende lijnen: de voorgangers hebben contact, maar ook als bestuursleden hebben we contact en gemeenteleden ook. Een of twee keer per jaar houden we samen een dienst, een aannemer uit onze kerk helpt met reparaties, en we houden samen het gebouw schoon. Natuurlijk zijn er cultuurverschillen merkbaar, met name in de communicatie. Wij Hollanders zijn recht voor de raap en zakelijk. Wij hebben moeten leren om rustiger te zijn, de tijd te nemen voor een goed gesprek, en soms zaken anders te formuleren. Eerst moet er een goede relatie ontstaan, en dan komt het zakelijke later wel.

Het gebouw wordt ook nog gebruikt door een Filipijnse en een Antilliaanse kerk. Het zijn kleinere gemeenschappen en ze doen dan ook niet mee met de gezamenlijke diensten. Het zou ook wel ingewikkeld worden in de combinatie van al die culturen.

De wijk waarin de Exoduskerk staat is een echte 'prachtwijk': er is veel armoede, en een grote islamitische bevolking. Wij hebben een voedselbank, organiseren maaltijden voor buurtbewoners, vieren elk jaar burendag en hebben activiteiten voor jongeren. Toch trekken we niet zoveel nieuwe mensen uit de wijk als gehoopt, wel een paar Armeense en Syrische christenen. Mensen zijn soms zelfs bang om open te doen, merken we! Met onze maatschappelijke activiteiten proberen we een bijdrage te leveren aan de wijk en mensen een zinnige invulling van hun dag te geven.'

www.protestantsegemeentedenhaag.nl

www.eglise-kerk.nl

www.egmexoduskerk.nl

DEN HAAG

De Redeemed Christian Church of God Breakthrough Sanctuary Parish

Voor Nederlandse begrippen is zo'n naam wellicht 'een mond vol'. Maar veel Afrikaanse namen zijn kleurrijk te noemen. De Redeemed Christian Church of God (RCCG) is een grote kerk, van oorsprong Nigeriaans. De moedergemeente in Lagos telt wekelijks zo'n 50.000 kerkgangers. De kerk is actief in 192 landen over de hele wereld. Ook in Nederland zijn meerdere lokale kerken, waaronder ook twee

gemeenten in Den Haag. Ook zij kochten een kerkgebouw van de Protestantse Gemeente Den Haag.

We spraken erover met Pastor Wale Adeniyi en Mr. Stanley, een van de leiders van de kerk.

'Voor ons was het kopen van de voormalige Kruispuntkerk in 2014 een wonder. Eén van onze zusters in de gemeente woont dichtbij de kerk en zag, dat het gebouw te koop stond. In die tijd huurden we zelf een gebouw elders in Den Haag. Maar de huur voor dat gebouw was opgezegd, dus we waren echt op zoek naar aan andere ruimte.

We hadden weliswaar wat geld gespaard voor de aanschaf van een gebouw, maar dat was bij lange na niet genoeg om de kosten van dit gebouw te dekken. In vertrouwen op God hebben we contact opgenomen met de Protestantse Gemeente en hebben een bod gedaan. Binnen onze gemeente hebben we een gebouwencommissie en ook de Protestantse Gemeente had een dergelijke commissie. Ook de predikanten van beide partijen waren bij het proces betrokken en daarnaast was er een makelaar, die ons gedurende het hele proces van advies heeft gediend.

Toen we het eens waren geworden over de prijs vroeg één van onze predikanten: 'Ik hoop wel dat jullie ons enige tijd willen geven om dit geld bij elkaar te krijgen'. Waarop de mensen van de Protestantse Gemeente zeiden: 'Maak je geen zorgen, wij zullen jullie het geld lenen'. We konden onze oren niet geloven! Uiteindelijk gaven ze ons een hypotheek die ons in staat stelde het bedrag in gedeelten te betalen over een periode van vijf jaar. Om de eerste 10% voor de aanbetaling bij elkaar te krijgen deden we een beroep op onze gemeenteleden om partner te worden en een bepaald bedrag per maand toe te zeggen voor een periode van 5 jaar. De hele gemeente was betrokken, gemeenteleden deden ook een beroep op familieleden en vrienden om bij te dragen en ook onze moederkerk in Nigeria hielp bij de fondswerving. In plaats van de benodigde € 78.000,00 als eerste aanbetaling ontvingen we € 400.000,00 in die eerste fondswervingsactie. Nog drie jaar en dan zal het hele bedrag betaald zijn en is het gebouw helemaal ons eigendom.

Heel belangrijk in het hele proces was het karakter van de relatie tussen de RCCG en de betrokken personen van de Protestantse Gemeente. Zij gaven er de voorkeur aan het gebouw te verkopen aan een ander kerkgenootschap en toonden de nodige flexibiliteit naar ons toe. Wij communiceerden regelmatig en openlijk over de stand van zaken. Dit hielp om wederzijds vertrouwen te bouwen. Daar komt nog bij dat de RCCG een solide financiële geschiedenis heeft en een lange termijn visie heeft. We hebben eerder kerken gekocht in Amsterdam en Rotterdam en kregen daarbij hypothecaire leningen van de

Rabobank. Omdat we altijd op tijd rente en aflossing hebben betaald was men ook bereid ons een hypotheek te verlenen voor een ander kerkgebouw, dat we in Den Haag gekocht hebben, de 'Tabernacle of David Parish'. Jaarlijks hebben we een accountantscontrole van onze boeken en de resultaten daarvan worden gepubliceerd op internet.

Af en toe komen Nederlandse gemeenteleden van de vorige gemeente nog eens langs om een kerkdienst mee te maken en het gebouw te bezoeken. We willen ons gebouw graag openstellen voor de buurt. Eenmaal per maand houdt een groep Nederlandse christenen hier hun bijbelstudie-avond en we hebben ook al twee keer gastvrijheid mogen verlenen aan een concert van kinderen en van een koor hier uit de omgeving.'

www.protestantsegemeentedenhaag.nl

<http://rccgbts.nl>

HOOGVLIET

De New Anointing Church Emmanuel koopt de Deltakerk

De New Anointing Church Emmanuel is een kerk, die al een lange geschiedenis heeft in Rotterdam. De moederkerk is in 1903 opgericht in de Verenigde Staten. Ze heeft inmiddels meer dan 1,5 miljoen leden, waarvan 90 % buiten de VS woonachtig is.

De gemeente in Hoogvliet telt zo'n 120-130 betrokkenen van vooral Antilliaanse afkomst, maar ook met Nederlandse, Surinaamse en Afrikaanse mensen. Het is een gemeenschap, die betrokken is op de maatschappij en op de wijk. Dat vind je terug in de activiteiten die ze samen met de gebiedscommissie Hoogvliet opzet voor de wijk, zoals de voedselbank, hulp bij financiële problemen, enzovoorts. Een kerk die na een zwerftocht langs verschillende panden die ze huurden de mogelijkheid kreeg om de kerk in Hoogvliet te kopen.

We spraken met het leiderschapsteam van de gemeente en zij vertellen hoe dat gegaan is:

'In onze gemeente zijn allerlei mensen met bijzondere kwaliteiten, die we mogen inzetten voor de opbouw van de gemeente, zoals belastingadviseurs, boekhouders en projectmanagers. Zij hebben ons geholpen met de heldere opzet van de kerk en haar organisatie. Dat heeft ons ook geholpen bij en rond

de aankoop van het pand. Maar het was voor ons belangrijk om ook goede externe adviseurs in de arm te nemen. Prevest als christelijke makelaar heeft ons bijgestaan en begeleid in het aankoop proces.'

De Deltakerk was oorspronkelijk een Gereformeerde kerk. In 2001 nam de Pinkstergemeente Oase de kerk over. De New Anointing Church heeft de kerk eerst een aantal jaren gehuurd. In het huurcontract hadden ze al laten opnemen, dat bij een eventuele verkoop het gebouw eerst aan hen zou worden aangeboden. Dat is ook gebeurd. Via de Stichting Kerkelijk Geldbeheer is er een financiering verkregen. Daarvoor moesten wel de administratie en de jaarstukken van de voorgaande 5 jaar op orde zijn. De New Anointing Church Emmanuel is een stichting met een ANBI status die haar financiën en organisatie goed op orde heeft en dat gaf de financier vertrouwen.

De externe adviseur gaf aan dat ze het beste een beheersstichting konden oprichten. Deze stichting heeft de kerk in eigendom en faciliteert het gebruik en de verhuur van de kerk. De stichting valt onder een bestuur waarin zowel vertegenwoordigers van de moederkerk als van de lokale gemeente zitting in hebben. Hierdoor valt het wel onder de verantwoordelijkheid van de voorgangers maar hoeven deze zich niet met de uitvoering van alle praktische zaken bezig te houden. Zij kunnen zich richten op het pastoraat en de verkondiging. Een constructie die, zo zeggen ze, zeer goed bevalt. Overigens had deze constructie ook een nadeel. Omdat de beheersstichting geen kerk is en dus geen ANBI status had, moest er wel overdrachtsbelasting betaald worden.

Pastor Churendel Nivillac benadrukt dat God ons niet alleen vraagt om de Heilige Geest in de kerk te volgen, maar ook in de maatschappij. Dat betekent betrokkenheid op de samenleving vanuit een goede organisatie. Zo volg je God ook. 'Als we mensen willen bereiken moeten we ook aansluiten bij hun denken en hun noden.'

De facilitaire commissie vindt het soms een 'heftige' taak om de verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van de kerk te dragen. 'Je bent in feite een zakelijk bedrijf'. Toch geeft het veel voldoening als de kerk er goed uitziet. Zo is onlangs de voorkant geleverd. Jacques van Sichem vertelt trots over de positieve reactie vanuit de buurt toen hij de voorgevel geleverd had. 'Dat geeft een goede uitstraling'. Het hebben van een eigen gebouw heeft veel voordelen: het gebouw is van je zelf en wordt intensiever gebruikt, waardoor de gemeente ook meer een gezicht krijgt in de wijk.

Een paar concrete tips

Na de vraag welke tips het team van de New Anointing Church zou willen meegeven reageerde men met de volgende concrete tips:

- Raak niet ontmoedigd, er moet veel geregeld worden.
- Zet een heldere boomstructuur op zodat duidelijk is welke taken behoren bij het bestuur, bij de facilitaire stichting en bij de kerkstichting.
- Zorg ervoor dat de voorganger zich met zijn eigen taken kan bezig houden.
- Maak een beleidsplan waarin ook een financieel dekkingsplan is opgenomen.
- Werk samen met andere partijen, zowel andere kerkelijke gemeenten als de burgerlijke gemeente.
- Zorg voor een heldere communicatie, zowel naar de eigen achterban als naar de omgeving.
- Bid en werk. Vertrouw ook financieel op God.

De New Anointing Church Emmanuel is dankbaar voor het gebouw en voor het proces waarin, na een tip van de stichting SKIN-Rotterdam, tot aankoop kon worden overgegaan. Ze willen wat ze de afgelopen tijd geleerd hebben graag delen met andere kerken. 'We willen deze zegen van God niet voor ons zelf houden'.

Hoe was het voor de verkopende partij?

Dat vroegen we aan Erwin Bierman. We ontmoeten elkaar uitkijkend over de havens van Rotterdam in Pernis. Erwin Bierman is leider van de Pinkster gemeente Oase, voormalig eigenaar van de kerk in Hoogvliet. Erwin vertelt over zijn bewogen leven als leider van deze Pinkstergemeente. Hij heeft perioden van groei en zegen, maar ook van terugval meegemaakt. 'Het was op een gegeven moment als kleine groep niet meer mogelijk de kerk te onderhouden. Daarbij ging het ons niet alleen om het delen van de financiële lasten. Er was ook de visie het gebouw te delen met andere kerken. De ervaringen waren wisselend. Er hebben gemeenten gebruik gemaakt van de ruimtes die daar slordig mee omgingen en voor ergernis van de verhuurder en van de omwonenden hebben gezorgd. Belletje trekken in de buurt is niet echt een ernstig vergrijp, maar het kan de relatie wel verstoren. Gaandeweg werd duidelijk dat heldere afspraken en een eenduidige communicatie van belang waren. Het is nu eenmaal zo dat in andere culturen anders met een aantal zaken omgegaan wordt. Neem bijvoorbeeld het besef van tijd. Voor een Nederlander is dat duidelijk: tijd is tijd. Als je een activiteit georganiseerd hebt en er breed reclame voor hebt gemaakt in de wijk, dan zijn de Nederlanders er ruim op tijd. Ze worden

zenuwachtig als anderen, die medeverantwoordelijk zijn voor het programma, rustig een half uur later komen.

Toen de New Anointing Church Emmanuel kwam huren was er direct een goede verstandhouding. Ze waren zorgvuldig met het gebouw en respectvol naar de andere partijen. Ze hadden in het huurcontract laten opnemen dat als het gebouw verkocht zou worden, zij het als eerste aangeboden zouden krijgen en dat is gebeurd. Bij de start van de onderhandelingen is er een taxatie rapport opgemaakt. De waarde van het gebouw is hoger getaxeerd dan de prijs waarvoor we het verkocht hebben. Maar de Oasegemeente, als verkopende partij, wilde graag de Emmanuelgemeente de mogelijkheid geven om hier het christelijke getuigenis in de wijk voort te zetten. Makelaarskantoor Prevest heeft met een tweetal (christelijke) adviseurs ons bijgestaan. De verkoop is in een zo goede verstandhouding gebeurd, dat we als gemeenteleden van de verkopende gemeente een aantal maanden de diensten hebben bezocht van de Immanuelgemeente. Voor ons was dat een tijd om op adem te komen na een intensieve tijd. Wij zijn dan ook, met de Immanuelgemeente, dankbaar voor hoe het gelopen is'.

www.nace-cogop.nl

ROTTERDAM-CHARLOIS

De Bethelkerk als huis van God

Wytze de Boer is beheerder van de Bethelkerk in Rotterdam Charlois. Wie met hem praat ontdekt een combinatie van visie, zakelijkheid en humor. Hij vertelt:

‘De Protestantse gemeente in Rotterdam Zuid stelt haar gebouwen al heel wat jaren beschikbaar aan derden. Dat is een keuze, die uit de nood geboren is. De huidige gemeente is samengevoegd uit vier wijkgemeenten. Er is sprake van krimp door vergrijzing en de trek van leden uit de stad. Hierdoor zijn er ruimtes en kerken over. Onze visie is, dat we de kerken willen behouden als plaatsen van christelijk getuigenis in de wijk. Daarom verhuren we ze bewust aan andere christelijke gemeenschappen. Maar - of we willen of niet - ook de financiën spelen een rol. Onze inkomsten lopen achteruit en de oude kerken hebben torenhoge onderhoudskosten. Daarom was er naast onze visie ook een zakelijke insteek nodig. Gebouwen kosten geld en het gebruik ervan ook. We zijn blij met de verschillende internationale kerken die onze huurders zijn.

Overigens is er best ‘concurrentie’ want ook allerlei verenigingen proberen hun lokalen te verhuren om de teruglopende financiën op te krikken.

De Bethelkerk is één van de kerken die voor de Protestantse eredienst overbodig werd. Daarom wordt ze nu verhuurd aan drie internationale gemeenschappen, waaronder de gemeente ‘Christian Family International’ en een Chinese kerk. Helaas dekt de huuropbrengst nog niet de helft van de kosten. Daarom worden de ruimtes ook aan derden verhuurd als cursus- of vergaderruimten. Dit vroeg wel om forse aanpassingen en dus een forse investering. Voor de cursussen waren moderne faciliteiten nodig, goede toiletten, airco en beamers. Voor de internationale kerken goede geluidsvoorzieningen en afspraken rond het gebruik. De cultuur in de diensten is anders dan wij gewend zijn. Dat is goed zichtbaar in de aanbidding en in het geluidsniveau dat daarbij gebruikt wordt. Ook de tijden zijn verschillend. Er zijn niet zoveel Nederlandse kerken met nachtelijke gebedsdiensten. Het is prachtig om te zien hoe deze mensen God zoeken op de nacht voor de zondag, maar daar kan de omgeving wel last van hebben. Voor de Bethelkerk betekende het dubbelglas, zware gordijnen voor de deuren en als er ‘s nachts gebeden wordt mag dat alleen in de daarvoor bestemde (behoorlijk) geluidsdichte bijruimte.

Overigens zie ik ook de humor. Zo hield een van de kerken een nachtelijk gebed in de kerkzaal. Een buurman had er last van en kwam klagen. “You are not allowed in the church” zei hij. Hij bedoelde daarmee, dat ze de bijruimte moesten gebruiken om ‘s nachts te bidden. Maar de mensen die aan het bidden waren dachten, dat ze de kerk uitgezet werden. Dat kan toch niet? We hebben er toch voor betaald! Het heeft even gekost om dit misverstand recht te zetten.

Er zijn zeker kansen om samen te werken. Alhoewel je realistisch moet zijn, want de verschillen in beleving zijn soms groot en er moet wel een klik zijn. Sommige van de internationale kerken groeien. En dat niet alleen in aantal bezoekers, maar ook in hun maatschappelijke en diaconale betrokkenheid op de wijk.

Soms merk je bij de oude gemeente weerstand. Dan wordt gesuggereerd, dat de internationale kerken teren op de zak van de verhuurende gevestigde kerken. Daarom is het van belang dat kerkenraad en predikant op alle niveaus pleiten voor de mogelijkheden en de noodzaak van de verhuur, maar vooral ook vertellen over de zegen die er voorkomt uit onze betrokkenheid bij deze nieuwe gemeenten, die nu ons oude gebouw kunnen gebruiken.’

Waardevolle tips

We vroegen Wytze ook om een paar tips voor andere kerken. Hier zijn ze:

- Verhuur niet zomaar een ruimte, maar doe dat vanuit visie op het doel en het gebruik van het gebouw.
- Bespreek vooraf zowel de verwachting van de huurder als van de verhuurder.
- Verhuur niet alleen ruimtes, maar begeleid ook de huurder.
- Wees helder en zakelijk en leg alles goed vast.
- De financiële positie van internationale kerken wisselt sterk, soms gaan kerken onderverhuren om de huur te kunnen betalen. Bepaal vooraf in het contract of dat wel of niet is toegestaan.
- Stabiliteit in huisvesting helpt kwetsbare gemeenten enorm. Door vaak te moeten verhuizen verliezen deze kerken leden.
- Wees duidelijk en transparant, maar verwacht dat ook van de huurders. Zorg voor regelmatig contact met de voorgangers en/of financiële commissie van de kerk.
- Laat er één contactpersoon zijn van de huurder en één van de verhuurder, zodat eventuele problemen snel en helder kunnen worden besproken.
- Communiceer helder en transparant anders kan er jaloezie ontstaan tussen de verschillende hurende gemeenten.

De Chinese kerk

Eén van de internationale kerken die gebruik maken van de Bethelkerk is de Christelijke gemeente in Rotterdam. In 1997 begon deze Chinese kerk met zo'n 40 personen. Men huurde een ruimte in de West Kruiskerk. Maar de gemeente groeide al snel de ruimte uit en vond een nieuwe plek in een gebouw bij de Blaak. Dat was geen kerkruimte, maar de burgerlijke gemeente gaf toestemming om het gebouw als kerk te gebruiken. Helaas werd die toestemming ingetrokken na klachten van een buurman en opnieuw moest de gemeente op zoek. Er werd een nieuwe ruimte gevonden, maar de huur was ontzettend hoog, zo'n 3000 euro per maand.

Voorganger Anton Qin vertelt: 'Al het geld dat we als gemeenteleden konden opbrengen ging naar de huur van de zaal. Dat vonden we zo jammer. Want we wilden ook graag diaconale projecten opzetten en een huisgemeente in China steunen, waar we een band mee hebben. De gemeente was ondertussen gegroeid naar ongeveer 80 volwassenen en 80 kinderen. We hebben Harm van Schie, die nu bij SKIN-Rotterdam werkt, om hulp gevraagd bij het zoeken naar nieuwe ruimte. Hij heeft toen de Protestantse Gemeente in de voormalige Bethelkerk gebeld en daar was op zondagochtend nog ruimte. We hebben nu

dus geen eigen gebouw meer, maar maken mede gebruik van een kerkgebouw met veel faciliteiten zoals beamers en de mogelijkheid om de diensten op te nemen en live te streamen.'

Jack Chen is de tweede voorganger van de gemeente en vertelt, hoe ze zich nu verder kunnen richten op groei en verdieping. Bij diverse doopdiensten heb ik daar getuige van mogen zijn. Op de vraag hoe het is om als mede huurder een gebouw te gebruiken, geeft hij het eerlijke antwoord, dat het zaak is om rekening te houden met elkaar. 'Dat is niet altijd eenvoudig, maar ook hierin laat je zien dat je samen christen bent. God moet groter worden en wij minder. Wij mogen in de buurt en ook naar elkaar toe de gezindheid van Jezus tonen, die niet met agressie kwam, maar met liefde.'

DORDRECHT

Open huis in de Open Hof

De Nederlands Gereformeerde kerk in Dordrecht heet 'de Open Hof' en probeert die naam ook waar te maken. Ze organiseert zelf veel activiteiten voor de wijk, maar biedt daarnaast ook ruimte aan de Vietnamese Protestantse kerk. We spraken met ds. Rein Hoekstra van de Open Hof en met Mung Lam van de Vietnamese Protestantse kerk over de samenwerking.

Ds. Rein Hoekstra vertelt:

'De Open Hof in Dordrecht is met recht een 'open hof': de hele week bruist het er van de activiteiten. Velen daarvan zijn gericht op de buurt. Zo is er op dinsdag 'Open Huis' met onder meer taalles, computerles, enzovoorts. Toen een aantal Syrische vluchtelingen in Dordrecht gehuisvest werden hebben we hen als kerk mogen opvangen. We hebben het voorrecht dat we enkele Arabisch sprekende gemeenteleden hebben en al snel waren er elke zondag zo'n 10/15 asielzoekers in de kerkdiensten. Inmiddels zijn ze echter overgeplaatst naar andere steden en is het contact verwaterd.

Naast de eigen kerkelijke gemeente wordt de kerk ook al jaren gebruikt door de Vietnamese Protestantse kerk, een kleine, stabiele groep van zo'n 30 mensen die op zondagmiddag in de bijzaal van de kerk haar diensten houdt. We zien de Vietnamese kerk als een gedeelte van onszelf. Ze horen er helemaal bij. Daarom berekenen we hen ook geen commerciële huurprijs, maar het 'interne tarief'. Verder hoeven ze niet schoon te maken: op maandag wordt de kerk altijd al schoon gemaakt na het intensieve weekendgebruik.

Toch valt het niet mee om de onderlinge contacten te intensiveren. Vietnamezen zijn heel bescheiden mensen. Ze doen hun eigen ding. Een paar van onze gemeenteleden zijn echt betrokken, maar eerlijk gezegd hebben we bijvoorbeeld nog nooit een gezamenlijke dienst gehad. Daar moeten we misschien toch eens mee aan de slag als gemeenten.

Wat ik wel heel leuk vond is, dat één van hun jongeren me onlangs belde met de vraag of hij wat boeken over exegese van me mocht lenen. Hij is begonnen aan een theologiestudie en natuurlijk vind ik het fijn om hem daarin te steunen.

Dat het niet eenvoudig is om echt intensieve relaties op te bouwen tussen Nederlandse gemeenten en internationale kerken zien we ook wel breder in Dordrecht. Vanuit het Evangelisch Contact Dordrecht hebben we een aantal bijeenkomsten belegd samen met de internationale kerken. Maar het bleek niet eenvoudig om een ritme te vinden. Wat dat betreft merk je, dat met name Afrikaanse christenen een ander soort 'agenda-beheer' hebben dan wij. Ook is er een zekere schroom bij buitenlandse voorgangers om aan te sluiten bij de Nederlandse voorgangers. Wel is er een speciaal boekje gemaakt waarin de gegevens van alle ons bekende internationale kerken zijn opgenomen. Dan ontdek je dat ook Dordrecht heel veel internationale kerken huisvest.

Enige tijd geleden werd ik vlak voor de eigen kerkdienst aangesproken door een voorganger van een Ghanese kerk die ons gebouw wilde huren voor een conferentie. We maakten een afspraak, maar er kwam niemand opdagen. Tijdens een volgende afspraak bleek het te gaan om zo'n 300 Ghanezen, die zelfs uit Duitsland en België naar de conferentie zouden komen. Het was moeilijk om helder te krijgen wat men nu precies wilde. Uiteindelijk besloten de kerkrentmeesters het gebouw voor € 300,- aan hen te verhuren, omdat er toch wel veel extra werk voor ons uit zou komen. Eerst gaf men aan dit geld niet te hebben, maar uiteindelijk is men hier toch mee akkoord gegaan. De conferentie is inmiddels

geweest, maar of dit echt voor herhaling vatbaar is betwijfel ik. Het was rommelig en luidruchtig. Maar ja: dat hoort misschien weer bij die gemeenschap. Zo zie je, dat de ene groep veel beter aansluit bij ons eigen kerkelijk leven dan de andere groep.'

Mung Lam, zoon van de oprichter van de Vietnamese Protestantse Gemeente, vertelt:

'Mijn vader is ooit begonnen met de opbouw van de gemeente. Hij werkte bij Philips in Dordrecht en had daar contact met andere Vietnamese medewerkers. Er ontstond een Bijbelkring bij ons aan huis, die uitgroeide tot de gemeente zoals die vandaag is. Door ziekte van mijn vader kon de gemeente niet langer als huisgemeente bij ons thuis samenkomen. Ik kende een medescholier die in de Open Hof naar de kerk ging. Haar opa kwam wel eens bij ons in de huisdienst. Zo kwam in 2007 het contact tot stand.

Na een eerste gesprek waarin men ons vroeg naar wie we zijn en wat we willen als gemeente werd ons aangeboden de zaal van de kerk op zondag te huren. De huurprijs was echter zo hoog, dat wij dat als kleine groep niet konden opbrengen. Uiteindelijk mochten we de zaal voor € 50,00 per week huren. Dat is een aantal jaren goed gegaan. De prijs bleef hetzelfde en die vonden we ook goed.

Sinds kort is er echter een nieuwe penningmeester en die wilde de huurprijs meer dan verdubbelen. Aan de ene kant begrijpen we dat wel, want de gemeente kampt zelf ook met tekorten. Aan de andere kant was het ook wel een beetje een klap in het gezicht. Onze gemeente telt nu zo'n 30 leden en dan is het financieel best een uitdaging. Uiteindelijk is afgesproken, dat we € 87,00 per keer moeten betalen. Misschien is de gemeente ook wel verwend geweest. Mijn vader werkte echt vanuit visie en wilde mensen bereiken met het evangelie. Hij stelde ons huis gratis beschikbaar, maar betaalde ook het eten en drinken.

De contacten met de Open Hof gemeente zijn beperkt. Dat zou misschien wel intensiever kunnen, want qua leer zijn er geen grote verschillen en qua liederen ook niet. Wat we wel elk jaar doen is meewerken aan de rommelmarkt. Daar verkopen we dan Vietnamese loempia's en de opbrengst is voor het goede doel van de kerk.

Het is ook wel moeilijk voor ons. De diensten zijn in het Vietnamees. Maar veel van de jongeren verstaan het Vietnamees nog maar gedeeltelijk. Sinds enige tijd vertaal ik nu de preken in het Nederlands. We zouden meer contact willen

met de jongeren van de Open Hof. Maar onze jongeren zijn bescheiden, om niet te zeggen nogal gesloten. Bovendien wonen er maar drie jongeren in Dordrecht zelf. Anderen komen uit Spijkenisse, Breda, Roosendaal en Eindhoven.

Met jongeren uit de Open Hof zijn we nu bezig om een gospelavond te organiseren waar een saxofonist komt en onze eigen bandleiden ook meewerken. In feite moeten we zelf meer het initiatief nemen en niet afwachten tot de ander dat doet.

Onze droom is om ooit een eigen pand te hebben waar we samen kunnen komen. Nu moeten al onze activiteiten in die ene zondagmiddag geperst worden: samenkost, bijbelstudie, oefenen met de band, enzovoorts. Maar nog belangrijker is dat we als gemeenteleden ons echt toewijden aan de Here Jezus Christus en Hem volgen in alle dingen in ons leven.'

AMSTERDAM ZUID OOST

Nieuwe kansen in de nieuwe stad

Amsterdam Zuid Oost – beter bekend als de Bijlmermeer – is een stadsdeel met veel internationale kerken. Maar als ergens in Nederland de huisvesting voor deze kerken een probleem is, dan wel hier.

Bij de bouw van de Bijlmermeer ging men ervan uit, dat er geen kerken meer hoefden te zijn. De secularisatie maakte kerken overbodig. Het is één van de grootste planologische blunders van de vorige eeuw geweest. Uiteindelijk wisten 5 kerken in 1993 de Nieuwe Stad te realiseren. Lange tijd was het de enige kerk in de hele Bijlmer. Vandaag is dit het stadsdeel van Amsterdam met de meeste kerkgangers op zondag.

The Christian Baptist Church

Eén van de actieve gemeenten in Amsterdam Zuid Oost is de Christian Baptist Church, waar ds. John Serebour voorganger van is. In het landelijk kantoor van de Unie van Baptistengemeenten ontmoeten we hem, samen met zijn penningmeester, Doris Nyavor. Albrecht Boerrigter van de Unie ontvangt ons hartelijk in zijn kantoor. Voor John en Doris is het geen onbekend terrein, want de Unie van Baptistengemeenten is al vanaf het begin, zo'n 15 jaar geleden, betrokken bij de ontwikkeling van deze internationale gemeente.

De gemeente begon gewoon bij iemand thuis in de huiskamer, maar telt inmid-

dels zo'n 80-100 betrokken volwassenen, 30-50 jongeren en 50 kinderen. Een behoorlijke gemeente dus.

De Unie van Baptistengemeenten en de vereniging SKIN Nederland hebben deze gemeente al jaren ondersteund bij hun zwerftocht langs verschillende locaties in Amsterdam. In een periode van 15 jaar is de gemeente 7 maal verhuisd, met alle spanning die dat met zich meebracht. Ze hebben hun samenkomsten gehouden in scholen en kantoren en zelfs anti-kraak in een winkelpand. Steeds weer was er gedoe met verhuurders of met de omgeving. Wat verlangde de gemeente naar rust en stabiliteit! Maar veel keuze was er niet en de huurkosten voor panden in de Bijlmer waren en zijn torenhoog.

De kerk wil er zijn voor de kwetsbaren in de maatschappij en is betrokken bij vluchtelingen, ex-gedetineerden en ongedocumenteerden. Juist mensen uit deze doelgroep komen in de gemeente. Geweldig, maar het zijn niet bepaald de meest draagkrachtige mensen die je in je kerk kunt hebben. Ze kunnen niet veel bijdragen in de kosten en door de vele verhuizingen vielen er ook mensen tussen de wal en het schip. Telkens was er de vraag: Waar moeten we nu naartoe? Ook daarom groeide het verlangen naar een eigen plek.

Na al die omzwervingen zijn ze in de 'Nieuwe Stad' terecht gekomen. Het mede-eigenaar worden van dit gebouw ging echter niet zonder slag of stoot. Ondanks het feit dat er een vaste groep betrokkenen was, kon de gemeente niet aantonen kredietwaardig te zijn. Er was geen solide administratie over de voorgaande jaren en er waren geen jaarverslagen. Daardoor was het voor een financier niet mogelijk de kredietwaardigheid te beoordelen, ook al was de gemeente financieel best gezond te noemen.

'Wij hebben als Unie van Baptistengemeenten garant gestaan', vertelt Albrecht. 'Dat was een kwestie van vertrouwen'. Ze voldeden niet aan de voorwaarden voor steun van het gebouwenfonds van de Baptisten maar als bestuur van de Unie wilden we ze toch helpen en hebben we besloten om garant te staan. Dat was voor een financier voldoende om voor de benodigde financiën te zorgen. De kerk van John Serebour is hier dankbaar voor en wil haar uiterste best doen om ruim binnen de termijn van 10 jaar aan haar verplichtingen te voldoen. Zoals het er nu naar uitziet gaat dat zeker lukken.

Met de Protestantse Gemeente Amsterdam Zuidoost, de Katholieke parochie "De Graankorrel" en de Evangelisch-Luthers kerk zijn ze nu mede-eigenaar van het intensief gebruikte kerkgebouw 'de Nieuwe Stad' en samen beheren ze de kerk. Dankbaar kijkt de kerk terug. Ze groeien nu als gemeente, als organisatie en in geloof. Het was 'a step of faith' zegt John Serebour. 'God heeft gezorgd en dat ervaren we als gemeente'.

EDE

De Karen gemeente op doortocht

De Karen is één van de bergstammen, die wonen in het grensgebied tussen Myanmar, Thailand en Laos. Velen van hen zijn door het zendingswerk daar tot geloof in Jezus Christus gekomen. Maar er is ook sprake van ernstige vervolging.

In 2007 kreeg de Baptisten gemeente 'Op Doortocht' in Ede een telefoontje van de Stichting Vluchtelingenwerk. Er zou een groep vluchtelingen uit de oorlogsgebieden en de vluchtelingenkampen uit het grensgebied van Myanmar en Thailand naar het AZC in Ede komen en de vraag was, of de kerk in staat zou zijn om te helpen bij de opvang van deze groep.

Jacques van Hartingsveld, oudste van de Baptistengemeente vertelt hierover:

'Nog voordat de eerste Karen uit de vluchtelingenkampen in Thailand aankwamen in Nederland kreeg onze gemeente al de vraag of ze zou willen helpen in

de opvang van deze groep. Er waren veel praktische dingen die geregeld moesten worden. Die hulp hebben we mogen bieden.

Het was een hechte groep met identieke vluchtverhalen, afkomstig uit hetzelfde gebied. In het begin was er een enorme taalbarrière maar tegelijkertijd was er ook een enorme klik. We herkenden elkaar als één in Christus. De oudstenraad van 'Op Doortocht' had daarom uitdrukkelijk de wens om iets te mogen betekenen voor deze groep en al snel kwam de vraag van de Karen of ze samen zouden mogen komen als Karengemeenschap. Omdat 'Op Doortocht' geen eigen gebouw had, hebben we voor de Karen een plek gezocht en gevonden in een school.

Na een aantal jaren was het voor 'Op Doortocht' mogelijk een eigen gebouw aan te schaffen en natuurlijk gingen de Karen mee. Ondertussen is de Karengemeenschap landelijk uitgegroeid tot een behoorlijke groep die maandelijks hun diensten houden. Zo'n 300 mensen bezoeken de samenkomsten. Ze zien er prachtig uit in hun kleurrijke kleding en we genieten van hun meerstemmige muziek, ook al moesten de eigen gemeenteleden in het begin natuurlijk wel wennen.

We hebben geleerd, dat we geduld moeten hebben en de Karen de kans moeten geven om te groeien in hun rol van medegebruiker van ons gebouw. Door de moeilijke communicatie vanwege de taal en de culturele verschillen duurt het langer voordat ze zaken oppakken. Dat was soms lastig, vooral als het ging om de omgang met onze, best wel dure, apparatuur. Maar na de nodige opleiding gaat ook dat nu veel beter. Nu de gemeente een aantal jaren zich ontwikkeld heeft, gaat de Karen gemeente ook steeds meer meedragen in de kosten. De groep blijft wel op zichzelf. Er is geen sprake van echte integratie. Wel op individueel niveau maar niet als groep. Onze Nederlandse dienst voorziet in vertaling naar het Karen, maar er wordt maar mondjesmaat gebruik van gemaakt. Wel trekken de jongeren incidenteel samen op, maar het blijven toch verschillende groepen.

Waarom we doorgaan? Er is sprake van oprechte hart verbondenheid met de Karengemeenschap en vandaaruit kun je uit liefde dienen. Daar is onze eigen gemeente ook zeker in gegroeid. Ik kan gerust stellen, dat ik de Karen echt in mijn hart heb gesloten. Daarom draai ik met liefde volop mee in beide gemeenten.'

Lah Doh Clo

Lah Doh Clo is één van de leiders van de Karen Baptisten in Nederland. Hij vertelt:

‘Toen wij in 2008 als Karen vluchtelingen in Nederland aankwamen, werden we warm ontvangen door Baptistengemeente ‘Op Doortocht’ in Ede. Eerst was er vooral de praktische hulp. Maar we herkenden elkaar ook in Christus, dus al snel volgde de gang naar de kerkdiensten van de Baptistengemeente. Onze Engelssprekende Karen vertaalden voor de andere Karen aanwezigen. Hoewel de opvang hartelijk was ging het niet meteen goed. Vanwege de taal was het bijvoorbeeld heel moeilijk om voor onze kinderen opvang te regelen tijdens de diensten. Ze bleven dus gewoon in de dienst, maar dat zorgde voor het nodige geluid. Dat stoorde sommige van de Nederlandse gemeenteleden en daardoor voelden we ons als Karen een beetje bekeken.

Het was niet eenvoudig: als je nog weinig of niets verstaat van wat er gezegd wordt en de gewoonten zijn anders, is het ondanks de vriendelijkheid toch lastig om samen diensten te beleggen. Realiseer je, dat veel Karen nog nooit ver van hun geboorteplek zijn geweest zijn en daardoor weinig toegang tot andere culturen hebben gehad. Voor ons was aanpassen dus lastig en het kostte tijd om te wennen. Hoewel er Karen naar de Nederlandse diensten gingen, was er een sterk verlangen naar eigen diensten in de eigen taal en cultuur.

We zijn enorm dankbaar voor de hulp van de Nederlandse broeders en zusters, die ons hielpen ondanks de cultuurbarrière. De mensen van ‘Op Doortocht’ reageerden ruimhartig op ons verzoek om eigen samenkomsten te kunnen houden en hebben een plek voor ons gevonden in een schoolgebouw in Ede, waar we één keer per maand konden samenkomen. Dit was in 2012. Wat was het een feest om als Karen uit heel Nederland samen te kunnen komen in deze school. Iedereen is dan gekleed in onze traditionele kleurige kleding. De bijeenkomsten worden afgesloten met een maaltijd - dat is onze gewoonte en is ook wel zo praktisch, want de mensen komen van ver.

Nu we als Karen samenkomen kan er ook nagedacht worden over de toekomst: wat willen we zijn of worden? We willen groeien als gemeenschap en in geloof. Vanuit de Unie van Baptisten heeft Pastor John Sussenbach ons ruim een jaar gecoacht. Sinds mei 2015 mogen we ons officieel een nieuwe Baptistengemeente noemen met inmiddels vele honderden betrokkenen.’

Zijn er nog wensen?

‘Ja, we willen doorgroeien in geloof en wat zou het geweldig zijn als we ooit een eigen ruimte zouden kunnen krijgen. In Birma was je vaak de hele zondag in de kerk, en de jongeren bleven vaak ook de nacht van zaterdag op zondag in de kerk om samen te bidden en te zingen. Maar ik ben me ervan bewust, dat dit hier in Nederland niet eenvoudig zal zijn. Onze mensen wonen immers verspreid over het hele land. Het is voor ons een zoektocht hoe we onze gemeente verder kunnen leiden, dienen en bouwen. Uiteindelijk gaat het om God, niet om religie: niet de vorm hoort centraal te staan, maar onze Schepper.’

www.opdoortocht.nl

UTRECHT

De Chinese Christelijke Gemeente helpt de Hollandse dominee

Ik word opgewacht door Kingson bij de ingang van de Pniëlkerk in Utrecht. Hij is 33 jaar oud en vertelt enthousiast hoe de kerk drie jaar geleden gekocht kon worden van de Protestantse Gemeente Utrecht West. Het is een hele drukte in de kerk, kinderen spelen in de gangen en er wordt geoefend in de kerkzaal. Het valt me op hoeveel jonge mensen en jonge kinderen er zijn. In de verte ruik ik de noedelsoep die wordt klaargemaakt voor na de kerkdienst.

Kingson geeft me eerst een rondleiding door het gebouw. Het is een licht, jong monument met veel bijruimtes en een pastorie. De gemeente is er blij mee, want ze hebben veel groepen en de zondag is gevuld met activiteiten. Er zijn diensten in het Mandarijn en Nederlands, maar ook kinderwerk en een gebedsruimte. Daarnaast is er een goede keuken en een mensa in het gebouw. Bij het binnenkomen van de kerkruimte word ik door veel mensen hartelijk

de hand geschud. De dienst is in het Mandarijn en begint met een tijd van aanbidding. Een aantal Chinese liederen worden met volle toewijding gezongen. De dienst begon met een klein groepje gemeenteleden maar tijdens het zingen glippen er steeds meer mensen naar binnen. De taal versta ik niet, maar wel zie ik de enorme betrokkenheid in het zingen en het luisteren en dat raakt me.

Een groeiende kerk

Na de dienst vertelt Kingson me, dat de Chinese Christelijke Gemeente Nederland (CCGN) al jaren groeit. In de jaren '70 werd de gemeente gestart door pastor Chen vanuit de "Chinese Overseas Christian Mission". Deze organisatie had als doel Chinese christenen te ondersteunen in hun activiteiten en hen in de ruimste zin van het woord bij te staan. De CCGN begon als een kleine gemeenschap in een pand in Katendrecht (Rotterdam). Inmiddels zijn ze uitgegroeid tot een netwerk van zes kerken door heel Nederland verspreid. De eerste bezoekers waren vooral arbeidsmigranten, maar nu bestaat de kerk vooral uit tweede generatie Chinezen en uit studenten vanuit China, die in Utrecht studeren. Hier wordt veel missionair werk onder gedaan. Omdat de gemeente groeide, paste ze niet meer in de kerk die ze huurden en werd de zoektocht naar een nieuwe kerk gestart. Vanwege het grote aantal ondernemers in de kerk die Nederlands goed beheersen en bekend zijn met de Nederlandse wetgeving waren er weinig belemmeringen in de zoektocht. Toen de Pniëlkerk werd aangeboden is het verrassend snel gegaan. Tijdens de onderhandelingen bleek het dak te lekken maar dat is verdisconteerd in de koopprijs. Omdat het een monument is, was er ook een subsidie beschikbaar van de gemeente Utrecht voor de reparatie.

Nu kan de gemeente verder denken aan de toekomst. Er worden Chinese lessen gegeven, conferenties gehouden en er kan, zoals Kingson zegt, 'Een stip op de horizon gezet worden.' Er wordt nagedacht over de vraag, hoe ze verder mogen groeien en hoe ze andere doelgroepen kunnen bereiken. We moeten ons gesprek beëindigen, de Nederlandse dienst begint. In de kantine wacht een kop heerlijke noedelsoep op me.

Hoe betaal je het salaris van de dominee?

Een paar dagen later praat ik met ds. Pim Brouwer, predikant van de Protestantse Gemeente Utrecht West. Hij vertelt over de verschillende fusies, die de kerk al achter de rug heeft. Voordat hij als voorganger van deze gemeente werd aangesteld had de gemeente twee gebouwen, waaronder de Pniëlkerk. Door de

opbrengst uit de verkoop van de gebouwen werd het mogelijk om hem als predikant aan te stellen. De kerk was te groot geworden voor het aantal mensen dat de kerk bezocht en er waren meer geschikte kerken beschikbaar in de wijk. De Chinese kerk was bij de gemeente bekend omdat zij huurder was in een gebouw dat voorheen van de Protestantse gemeente was.

Gelukkig was er al de nodige ervaring in het samenwerken met internationale kerken, doordat ruimtes in de verschillende gebouwen aan hen verhuurd werden.

Zo waren er nauwe banden met de Indonesische PERKI gemeente en de Filipijnse World International Ministries. Er werd bestuurlijk samengewerkt, maar er was ook een gebedskring, waar men elkaar ontmoette. Daarnaast was er ook veel informeel contact. De gemeente vindt dit contact belangrijk en er is interculturele sensitiviteit.

Toen de Pniëlkerk verkocht zou gaan worden, kwam de Chinese Kerk al gauw in zicht als mogelijke koper. Voor de CCGN was het gebouw dat ze huurden te klein geworden, voor de Protestantse gemeente was de Pniëlkerk te groot geworden. Omdat men elkaar al kende is het inderdaad verrassend snel gegaan. Sindsdien is het contact gegroeid. Bij de officiële opening van het gebouw mocht ds. Pim Brouwer het woord voeren. Toen heeft hij zijn waardering uitgesproken en verteld, dat zijn aanstelling mede mogelijk was door de verkoop van de kerk. Sindsdien is het contact verder gegroeid en bedient hij in de Chinese gemeente het avondmaal in de Nederlandse diensten.

Was het een bewuste keuze om de Pniëlkerk aan een andere kerkelijke gemeente te verkopen?

‘Dat was niet direct het geval, maar omdat het een monument is, was een maatschappelijke bestemming wel voor de hand liggend. We zijn erg blij dat het zo gegaan is. Inmiddels is ook het andere gebouw verkocht aan de Zevende Dag Adventisten. Ook dit contact ontstond vanuit een verhuurdersrelatie. Veel redenen dus om een kerkgebouw open te stellen voor andere geloofsgemeenschappen!’

<http://kerkutrechtwest.nl>

<http://www.ccgcn.nl/update/01/Utrecht.html>

Adviezen van een notaris

Niet elke notaris zal regelmatig de koop en verkoop van kerkgebouwen begeleiden. Dat ligt anders voor notaris Jaap Grijmans, van Notariskantoor Grijmans & Dierckxsens in Den Haag. Hij is betrokken geweest bij de koop en verkoop van vijf kerkgebouwen, waarvan twee aan internationale gemeenten. Daardoor heeft hij expertise op dit vlak opgebouwd. Wij spreken hem over zijn werkzaamheden en vragen naar zijn adviezen.

‘Wat kunt u op basis van uw ervaringen meegeven aan kerken die van plan zijn een kerkgebouw te kopen of te verkopen?’

‘Eén van de dingen die ik geleerd heb is, dat het verstandig is voor een kerk om bij koop of verkoop niet te lang te wachten met het inschakelen van professionele expertise. Het primaire doel van een kerk is niet de exploitatie van onroerend goed, je bent geen vastgoedondernemer, en veel werk wordt door vrijwilligers gedaan. Met liefde en inzet, dat begrijp ik heel goed, maar niet altijd met de benodigde expertise. Kerkgebouwen die te koop staan trekken soms ook adviseurs aan waarvan je kunt twijfelen aan hun deskundigheid. Je kunt het beste een bedrijfsmakelaar zoeken met verstand van kerkgebouwen. Sommige kerken hebben zelf een makelaar in de gemeente, dat heeft als voordeel dat die persoon de context goed kent en misschien bereid is om een vriendenprijs te rekenen. Aan de andere kant kan het soms ook ingewikkeld zijn, omdat je dan niet altijd de ruimte hebt in zo’n relatie om kritisch naar elkaar te zijn. Een externe persoon met een beetje afstand tot de zaak kan zorgen dat de procedure net iets professioneler verloopt. Per saldo kun je dan sneller klaar zijn, en het kan daardoor toch ook voordelig(er) uitkomen. Een ander advies wat ik graag zou willen geven, is: kom in een vroeg stadium naar de notaris. Niet pas bij de juridische levering, maar ook al bij het opstellen van de koopovereenkomst. Wij kunnen dan meedenken over mogelijke modellen, wijzen op alternatieven, en diverse haken en ogen die een zaak soms kunnen compliceren tijdig ondervangen. Bij dit laatste kun je bijvoorbeeld denken aan zaken als erfpacht, bodemvervuiling, zendmastcontracten,

bestemmingsplannen, enzovoorts. Dat soort zaken kun je beter vanaf het begin grondig onderzoeken, dan achteraf tegenkomen terwijl de afspraken eigenlijk al rond waren.’

‘Welke constructies voor de verkoop van een pand tussen twee kerken kent u?’

‘Er zijn natuurlijk allerlei mogelijkheden, maar bij de twee gevallen die bij mij zijn gepasseerd hebben we een zogenaamde ‘Groninger akte’ gehanteerd, dat is een akte onder ontbindende voorwaarde. Dit wil zeggen dat de koopprijs niet direct betaald wordt maar pas later, of in termijnen, maar dat het pand wel gelijk geleverd wordt en dus eigendom wordt van de koper. Voor de verkopende partij kan dit fiscaal aantrekkelijker zijn, terwijl het de koper wat tijd geeft om de financiën bijeen te krijgen. Zodra het afgesproken bedrag betaald is, komt men nog een keer terug naar de notaris voor een akte van kwijting. Daarmee is de zaak dan helemaal afgehandeld. De ontbindende voorwaarde houdt in, dat als het niet lukt om de betaling rond te krijgen, alles terug valt naar de oorspronkelijke eigenaar. Zelfs de onroerendzaakbelasting is dan terug te vorderen. Bij veel kerkgebouwen gaat het natuurlijk om een aanzienlijke koopprijs, en dat heb je niet zomaar 100% op tafel. Deze constructie is daar een mooie oplossing voor. Bij de twee kerkgebouwen die op deze manier bij mij zijn gepasseerd, is 50% van de koopprijs op deze manier vastgelegd, in combinatie met een hypotheek die door de verkopende kerk aan de internationale kerk werd verstrekt voor de overige 50%. Eén van de twee kopers was binnen 5 maanden alweer terug voor de akte van kwijting, die hoeven nu alleen nog de hypotheek terug te betalen.

Wel zou ik adviseren om een niet te lange looptijd af te spreken voor de betalingstermijnen. Tot de akte van kwijting is gepasseerd, blijft er namelijk een bepaald risico bestaan, bijvoorbeeld als de koper failliet zou gaan en de curator zou beslissen dat de afspraken komen te vervallen in het faillissement. In het ergste geval ben je dan zowel je geld, als je pand kwijt.’

‘In hoeverre is deze constructie vergelijkbaar met een huurkoopovereenkomst?’

‘Op dit moment zal huurkoop van onroerende zaken via een notaris in Nederland niet vaak voorkomen. Dat komt door de “Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken 1973”, welke wet per 1 januari 2017 is vervangen door een nieuwe regeling “Huurkoop onroerende zaken” in het Burgerlijk Wetboek. De oude wet huurkoop was zo rigoreus en onevenwichtig dat het in de praktijk onuitvoer-

baar bleek te zijn. Met ingang van 1 januari 2017 is een nieuwe wet in werking getreden, die een nieuwe regeling voor huurkoop van woningen en andere onroerende zaken regelt in het Burgerlijk Wetboek. Hierdoor wordt huurkoop waarschijnlijk ook een aantrekkelijke optie voor vergelijkbare transacties. Hoe dat er exact uit komt te zien is nog een beetje afwachten, want de modellen moeten momenteel nog ontworpen worden. Belangrijk verschil met een 'Groninger akte' is dat het pand pas aan het einde van het traject, nadat alle betalingen zijn voldaan, eigendom wordt van de koper. Tot die tijd is de verkoper economisch eigenaar. Dit heeft consequenties voor de verdeling van de risico's en voor de fiscale aspecten.'

'Juridische documenten zijn al niet eenvoudig te lezen voor een leek, en veel internationale kerken spreken ook nog eens niet zo goed Nederlands. Hoe gaan notarissen daar mee om?'

'In de wet staat dat als één van de partijen niet goed Nederlands spreekt, er een tolk/vertaler (liefst beëdigd) aanwezig moet zijn bij de gesprekken. Die kan dan per volmacht geautoriseerd worden om de contracten te tekenen namens de partij die geen Nederlands beheerst. Een goede notaris zou hier op moeten wijzen, want ik heb als notaris een zorgplicht naar alle betrokkenen toe om hen te beschermen tegen onwetendheid. Zelf ben ik wat kritisch op deze regel. Van mij zou de wet wel verder mogen gaan en het verplicht stellen dat ook alle schriftelijke informatie vertaald moet worden. Tijdens de gesprekken lopen we wel de contracten door, maar het is toch veel beter als mensen dat na afloop zelf nog eens na kunnen lezen. Zelf laat ik daarom hier in huis de aktes vertalen en kan ik de gesprekken waar nodig in het Engels voeren. Zo hebben we het zowel schriftelijk als mondeling vertaald.'

'Veel internationale kerken staan als stichting geregistreerd, maar de meeste autochtone kerken als kerkgenootschap. Maakt het nog verschil of een kerk als stichting of als kerkgenootschap geregistreerd staat?'

'Voor de aankoop van een pand maakt het niet uit of je als stichting of als kerkgenootschap ingeschreven staat. Voor andere situaties kan het natuurlijk wel uitmaken. Normaal gesproken zal een notaris de voorkeur geven aan een stichtingsvorm, omdat dat gewoon onder het burgerlijk recht valt. Kerkgenootschappen vallen onder het kerkrecht, en dat leren notarissen niet in hun

opleiding. Er zijn maar weinig notarissen die verstand hebben van dit soort zaken, misschien 2% van de notarissen.'

'In de meeste gevallen van verkoop wordt een aanbetaling van 10% gevraagd, samenhangend met een verbeurdverklaring van die 10% als men de financiën onverhoopt toch niet rond krijgt. Is dit verplicht en waarop is de 10% gebaseerd?'

'Nee dit is niet verplicht, men mag hier zelf afspraken over maken. Over het algemeen wordt echter automatisch 10% vastgesteld. Daarnaast is het zo dat men bij een verbeurdverklaring het recht heeft om die 10% te claimen, maar dat niet hoeft te doen. Het idee achter de verbeurdverklaring, is dat het een vorm van schadevergoeding is voor het feit dat de verkoper het pand in de tussentijd niet aan een ander heeft kunnen verkopen. De hoogte van de werkelijk geleden schade is echter niet altijd eenvoudig te bepalen. Bij kerkgebouwen is 10% een flink bedrag, en het is de vraag of dat redelijk is. Een goede notaris zal die 10% overigens nooit zomaar uitbetalen. Als er verschil van mening is tussen de koper en de verkoper wiens schuld het is dat de financiering niet rond is gekomen, kan de notaris weigeren om uit te keren totdat beide partijen tot een overeenkomst zijn gekomen of de rechter daarover een beslissing heeft genomen. Als notaris kun je soms van beide kanten onder druk worden gezet over zo'n depot, zeker als partijen een advocaat in de arm nemen. Het is dan belangrijk om vooral rationeel en neutraal te blijven om de juiste beslissing te kunnen nemen.'

'Héél hartelijk dank voor het interview!'

www.gdnnotaris.nl.

Acht lessen vanuit de gesprekken

Het uitgangspunt voor deze brochure wordt gevormd door de huisvestingsvraagstukken waar kerken mee te maken hebben. Autochtone kerken hebben een kerkgebouw maar kunnen de lasten niet meer dragen: wordt het 'verkoppen' of 'verhuren'? Internationale kerken zoeken een ruimte om hun gemeenschap op te kunnen bouwen. Beide groepen hebben zo hun eigen uitdagingen, maar in hoeverre zouden ze hierin iets voor elkaar kunnen betekenen?

Internationale kerken vind je weliswaar niet vaak op het platteland, maar wel in steden door heel Nederland van Leeuwarden tot Maastricht. In deze brochure zijn een aantal casussen besproken. Als redactie van deze brochure hebben we gesproken over de vraag, wanneer je een casus als 'succesvol' kunt bestempelen. Als er een geslaagde transactie heeft plaatsgevonden, of als er betekenisvol contact tussen een autochtone en internationale kerk ontstaat? Sommige voorbeelden zijn zakelijk geslaagd, maar er is geen relatie tot stand gekomen. Vanuit het hart van onze organisaties ligt onze voorkeur uiteindelijk bij gevallen waarin echt sprake is van 'Samen Kerk' zijn. Tegelijkertijd zijn geslaagde zakelijke overeenkomsten ook een prima oplossing voor de huisvestingsvraagstukken waar de kerken mee te maken hebben!

Welke lessen vallen er te leren uit deze interviews?

1. Maatwerk

Het eerste wat opvalt is de diversiteit tussen de besproken casussen. Het is duidelijk dat elke casus zijn eigen dynamiek kent die sterk afhankelijk is van de locatie, denominatie, cultuur, en personen met visie. Het is daarom onmogelijk om een kant en klare handleiding te maken voor dergelijke vraagstukken, maar de casussen bieden hierdoor wel een scala aan mogelijkheden ter inspiratie en advies.

2. Visie

Bij alle casussen komt terug, dat alles start met een principiële keuze om de kerk als kerk te bewaren. Vanuit deze keuze vloeit een bepaalde handelswijze

voort, bijvoorbeeld door aan te bieden om zelf een hypotheek te verstrekken, door niet persé de hoofdprijs te vragen, etc.

Als de aanleiding voor de verhuur of verkoop puur financieel is, beïnvloedt dit vaak in negatieve zin het proces en de slagingskans. Bovendien is het meestal geen volledige financiële oplossing, want internationale kerken hebben vaak minder te besteden. De visie is idealiter gestoeld in een diaconaal-missionair fundament en kan beter niet worden gezien als boekhoudkundige oplossing. Deze visie moet intern gedeeld en gedragen worden om te voorkomen dat de indruk ontstaat dat allochtone kerken teren op de zakken van de autochtone kerken. Het is apart om te merken dat waar autochtone kerken zeer actief zijn op het vlak van armoedebestrijding, voedselbanken en vluchtelingenwerk, deze dienstbare houding diametraal kan omslaan wanneer de doelgroep van hun diaconale hulp zich ineens als kerkgemeenschap gaat organiseren en kerkdiensten wil gaan houden.

3. Het gebouw

Verhuur of verkoop is met name interessant voor modernere gebouwen met voldoende bijruimtes en multifunctionele voorzieningen. Een kenmerk van internationale kerken, zoals uit de interviews duidelijk naar voren komt, is hun functie als gemeenschapscentrum. Hierdoor stellen ze andere eisen aan gebouwen (bijvoorbeeld een goede keuken) en gaan ze er anders mee om. Internationale kerken kunnen soms heel goed in natura bijdragen als ze financieel minder ruimte hebben, bijvoorbeeld in de schoonmaak of door klusjes te verrichten.

4. Relatie

Uit de principiële keuze om een kerk als kerk te bewaren, vloeit de (h)erkenning voort dat je elkaars broeders en zusters in Christus bent. Dit kan de basis vormen om een relatie met de ander aan te gaan die niet puur zakelijk is. Je visie bepaalt je houding.

In alle casussen blijkt de kwaliteit van de relatie heel bepalend, denk aan het citaat 'Als het geestelijke niveau klikt, komt het zakelijke vanzelf wel goed'. Hieruit vloeien o.a. financiële keuzes voort: 'Onze financiële problemen lossen we zelf wel op, daar hoeven we onze huurder niet mee te belasten'.

Uit de casussen blijkt ook dat er verschillende modellen van contact zijn: van puur zakelijk contact (dan is er na afhandeling van de transactie geen contact meer), tot grote broer-kleine broer-relatie (ondanks de verschillen toch de gezamenlijkheid blijven zoeken, oefenen in geduld, dienstbaarheid en solidari-

teit tonen), tot nauw medeleven (men wordt niet echt meer als (ver)huurders gezien, maar als onderdeel van het gezamenlijk geheel).

5. Interculturele communicatie

In alle casussen komt naar voren, hoe cruciaal goede communicatie is en hoezeer dit ook cultureel bepaald is. Het is goed om je (aan beide kanten) daar bewust van te zijn en open te staan voor zelfreflectie. Identiek gedrag kan heel verschillend geïnterpreteerd worden en het is dan ook belangrijk om alert te zijn of je interpretatie wel correct is. Te laat komen wordt in Nederland bijvoorbeeld vaak geïnterpreteerd als gebrek aan motivatie, terwijl het tijdsbesef in andere culturen heel anders is. Het niet reageren op e-mails wordt soms geïnterpreteerd als dat men geen interesse heeft, terwijl mensen zich soms schamen om terug te mailen omdat hun Nederlands niet zo goed is. Als dingen anders lopen dan gepland, interpreteert men dat soms als onbetrouwbaarheid, terwijl er best begrijpelijke redenen voor kunnen zijn.

Wees je bewust dat dit cultureel bepaalde interpretaties zijn die incorrect kunnen zijn. Zoek desnoods een adviseur die kan helpen met 'intercultureel vertalen'. Samen Kerk zijn betekent regelmatig samen praten, samen bidden, elkaar leren kennen en proberen te begrijpen, elkaar durven aanspreken op liefdevolle manier, dankbaarheid en waardering uitspreken, netjes met het gebouw omgaan.

Communicatie is ook belangrijk om draagvlak op te bouwen, zowel binnen een kerk ('wat doen die vreemde mensen in ons gebouw'), als naar buiten toe richting de wijk (bijv. over parkeren of geluid). In de interviews staan veel praktische tips om cultuursensitief te communiceren vanuit preventief oogpunt, zodat je kunt voorkomen dat irritaties uitgroeien tot een conflict.

6. Goede voorbereiding

Uit diverse casussen komt naar voren, dat het voor internationale kerken die een kerkgebouw willen kopen erg belangrijk is om zich goed voor te bereiden. Zo moet de boekhouding op orde zijn, met een historie van 3-5 jaar aan stabiele inkomsten. Daarnaast moet je ook op de langere termijn denken door een goede naam op te bouwen in je omgeving. Diverse kerken geven expliciet aan dat ze de voorganger en de financiële zaken gescheiden houden, omdat dit voor alle betrokkenen (zowel de voorganger als de gemeenteleden als de boekhouding) prettiger en veiliger is. Het is daarnaast verstandig om realistisch te zijn in je draagkracht, om te voorkomen dat je later in de problemen komt – soms is huur een betere optie dan koop. Ook wanneer je een concreet gebouw

op het oog hebt, geldt: doe je huiswerk goed en schakel waar nodig adviseurs in (zie ook het interview met notaris Grijmans elders in deze brochure).

7. Rol van de burgerlijke overheid

Soms kan de burgerlijke overheid ook een rol spelen, zoals blijkt uit de situatie in Den Haag. De Gemeente Den Haag voert het beleid dat er slechts zeer terughoudend wordt ingestemd met de wijziging van bestemmingsplannen, als daar de bestemming 'kerk' op zit. Hierdoor worden kerken die hun gebouw willen verkopen, gedwongen om eerst serieus te kijken of er mogelijkheden zijn om het gebouw aan een andere kerk te verkopen. Hoewel ook deze kerken aangeven dat dit strookt met hun voorkeur om het liefst hun panden aan een andere kerk te verkopen, is dit beleid wel degelijk behulpzaam om internationale kerken als serieuze partner neer te zetten.

8. Tel Je Zegeningen

In een aantal interviews komt tot uiting, hoe kerken ervaren dat ze er voor elkaar kunnen zijn. De autochtone pinkstergemeente in Hoogvliet kon een half jaar bij New Anointing Church Emmanuel mee-kerken om weer op adem te komen na een moeilijke periode. Een vrijwilliger uit de Protestantse kerk vertelde hoeveel steun hij had gekregen uit de contacten met migrantenchristenen toen hij privé een verdrietige tijd meemaakte. Autochtone kerken die zelf met krimp kampen, krijgen weer hoop als ze mensen tot geloof zien komen en kerken zien vrucht dragen. En andersom, de Protestantse gemeente Den Haag verstrekke zelf een hypotheek aan de kopers om hen te helpen om het gebouw te kunnen kopen.

Internationale kerken hebben soms niet zoveel financieel kapitaal, maar ze compenseren dat vaak met een groot sociaal en geestelijk kapitaal. Waardeer elkaar voor wat je te bieden hebt, en spreek deze wederzijdse dankbaarheid uit – dan kunnen we elkaar tot zegen zijn.

Eight points to be learned from the case studies

Central point of focus in this book is the housing situation of churches in the Netherlands. Native churches have a church building but have increasing difficulties in raising the finances needed to maintain the building. What to do: rent or sell the building? International churches are searching for suitable buildings in order to have a secure basis to build their community. Both groups have their own challenges, but would it be able to help each other in this? International churches may not be present in the country side, but can be found in most cities throughout the country, from Leeuwarden to Maastricht. In this book we have discussed several case studies. As editorial team we have discussed the question what makes a case 'successful'. When the economic transaction went smoothly, or when meaningful contact between two churches has been established? Some examples were economically successful, but did not result in a remaining relationship between the two churches. From the heart of our organisations, our preference lies with stories which really resulted in 'being church together', being one in Christ. At the same time, the successful sale of a church building to an international church is a fine solution for the housing issues that churches are dealing with! Which lessons can be learned from these interviews?

1. The need to customize each match

The first point that can be noticed when reading the case studies, is the enormous diversity. Every story has its own dynamics, strongly dependant on the venue, denomination, culture, and vision of individual people. The conclusion is, that there is not one model that fits all churches. The case studies do however offer a broad range of options that can function as inspiration and advise for other churches.

2. Vision

In all stories, people speak about their vision, based on the principle that a church building is meant to be used as a church. From this principle, they

consciously make the choice to do whatever possible to preserve their church building as such. This vision translates into certain actions, for example giving out a mortgage to the buying church, or accepting a reasonable price instead of asking for the most high commercial tariff.

In cases where churches rent out their buildings purely for financial reasons, this can often influence the process and the chances of success in a negative sense. At the same time it is usually not a completely satisfactory solution, because international churches often have a smaller budget. Ideally, the vision should be based in a diaconal missionary fundament, and sharing a building is not seen merely as a way to financially make ends meet. It is important to share this vision within the church, to prevent that the impression arises that international churches are just using the native churches to have a cheap deal. It is remarkable to see how native churches, who are so active in fighting poverty, helping the needy and supporting refugees, can sometimes completely change face when the people who benefit from this diaconal help organise themselves as a church community and want to organize church services by themselves.

3. The building

Renting or selling a church building is mostly a good option for more modern church buildings that have enough extra smaller rooms and can be used in a multifunctional way. A characteristic of international churches, as will be clear after reading the interviews, is their function as a centre of community life. Because of this, they have other requirements for a building (for example a good kitchen) and they sometimes have a different way of using a building. International churches can often contribute in kind, for example if they don't have a big budget but have enough people who are willing to help in cleaning and maintaining the building.

4. Relationship

From the vision to preserve a church building for its original purpose as church, follows the recognition of each other as brothers and sisters in Christ. This can form the basis to build a kind of relationship that is not primarily a business relationship. Your vision influences your attitude.

From the case studies we learn that the quality of the relationship has a big influence on the whole process. Think of the pastor who said: 'If you connect on a spiritual level, the business aspect will sort itself out'. This also influences the financial choices that are made: 'We will fix our own financial problems, we

don't need to burden our tenant with them'.

From the stories in this book, we can also learn that there are various models of contact between international and native churches: from a purely business relationship (after the transaction there is no more contact), to a big-brother-younger-brother kind of relationship (keeping an eye on the similarities despite the differences, practising patience, solidarity and servitude), to close contact (the churches do not see each other as owner or tenant anymore, but feel to be one community).

5. Intercultural communication

All the stories show how important good communication is, and how much this is influenced by cultural notions. It is important to acknowledge this (on both sides) and to be open for self-reflection. Identical behaviour can be interpreted very differently, and it is really important to continuously check whether your interpretation is actually correct. Being late for an appointment, for example, is often interpreted by the Dutch to show a lack of motivation; but other cultures have a very different notion of time. Not responding to emails can be interpreted as a lack of interest, but sometimes people are ashamed to email because they feel their Dutch is not good enough. When things go differently than planned, people may feel that the other is not reliable, although there could be quite understandable causes.

Be aware that these are culturally determined interpretations that can be incorrect. You can think of searching for an advisor who is experienced in 'intercultural translation'. 'Being church together' means: talk with each other regularly, pray together, get to know each other and try to understand the other, give each other feedback with love, show appreciation, and take care of the building you share.

Communication is also important to build support from within a community, either within the church ('what are those strangers doing in our building'), or towards the neighbourhood (for example regarding the parking of cars of the volume of music). The interviews contain many practical tips how to communicate in a culturally sensitive way, to prevent small irritations from growing into real conflicts.

6. Good preparation

The case studies show, that preparation is very important for international churches that want to buy a building. If you want to buy a building, you need to have a clear financial overview and a history of 3-5 years of stable income.

Thinking of the long term, it is important to build a good reputation within your network. Several churches mention explicitly that the pastor does not have anything to do with financial responsibilities, because this is more comfortable and secure for all involved (both for the pastor, the church members, and the administrative team). It is also important to be realistic in what you can manage, to prevent yourself getting into trouble. Sometimes renting a building is better than buying one. When you have a specific building that you're interested in: do your homework and where necessary, don't hesitate to ask for external advice.

7. Role of the (local) government

Sometimes the government can also play a role, as was the case in The Hague. The local government of the city of The Hague has the policy, that the total amount of square meters reserved for church purposes cannot easily be reduced. This means, that churches that want to sell their building, are forced to first investigate the option of selling their building to another church. Although these churches admit that they also prefer to sell their building to another church, the policy is certainly helpful to enforce the position of international churches as a serious option.

8. Count your blessings

Several interviews show, how churches experience the meaningfulness of their contact. The Dutch Pentecostal church in Hoogvliet could take a breath after experiencing a difficult period, by celebrating services together with New Anointing Church Emmanuel for 6 months. A volunteer from a Dutch Protestant Church shared how much support he had received from his migrant Christian brothers after going through a difficult time in his life. Native churches experiencing a reduce in church membership, can receive new hope when they see others embracing Christian faith and other churches growing and being fruitful. And the Protestant Church in The Hague helped an international church to buy their building by offering them a mortgage alongside the building.

International churches do not always have a lot of financial capital, but they compensate this with big social and spiritual capital. Appreciate each other for what you have to offer, and put this mutual gratitude into words – so that we can be a blessing for each other!

Stappenplan, programma van eisen en checklist

voor de huur/verhuur of koop/verkoop van een kerkgebouw

Allereerst een paar algemene adviezen:

- Ga niet over één nacht ijs, enthousiasme en emotie zijn slechte raadgevers.
- Financiële stabiliteit is een vereiste. Dat betekent een stabiele inkomststroom en een eigen vermogen dat in relatie staat met de hoogte van de aangegane verplichtingen.
- De jaarcijfers opmaken in voor Nederland gangbare rapportagemodellen, het liefst voorzien van een verklaring van een externe deskundige of bureau.
- Wees een betrouwbare partner zowel voor als na de koop/huurovereenkomst

CONCEPT STAPPENPLAN

1.0	Aanleiding		
1.1		Groei ledental	
1.2		Overlast	
1.3		Financieel	
2.0	Formuleren wensen en mogelijkheden		
2.1		Programma van Eisen (PvE)	
2.2		Begroting	Door een deskundige
2.3		Financieringsvoorstel	Door een deskundige
2.4	Besluit	Huren of kopen	
3.0	Beoordeling haalbaarheid van de plannen		
3.1		(Hypotheek) bank: informeer naar financieringsmogelijkheden	Ingeval van koop
4.0	Besluit	Doorgaan of stoppen	
5.0	Besluit	Wel of geen makelaar	Zowel voor huur als koop
6.0	Oriëntatie en bezichtiging		Document: gebruik PvE
7.0	Besluit keus pand	Eventuele voorwaarden bepalen	

8.0	Optie regelen		
9.0	Besluit onderhandelen en bod uitbrengen	Ontbindende voorwaarden	Document: begroting
9.1.		Voorbehoud van financiering	Met bepalen koopdatum opletten op de termijn die de (hypotheek) bank nodig heeft
9.2		Voorbehoud van bouwkundige keuring	
10.0	Financiering regelen	Keus maken: (hypotheek) bank	Documenten: Jaarrekeningen Begroting(en) Voorlopige koopakte
10.1	Passeren koopakte	Notaris kiezen	

CONCEPT PROGRAMMA VAN EISEN

	Onderwerp	Criteria
1.00	Waar wilt U zich vestigen	
1.01	Aantal ruimtes en benodigde m2 per ruimte	
1.02	Hoeveel zitplaatsen in de grote zaal (vast of flexibel)	
1.03	Garderobe voor hoeveel personen	
1.04	Aantal mannentoiletten/vrouwentoiletten	
1.05	Aantal m2 keukens met uitgiftebalie	
1.06	Mogelijkheden om (overtollige) inventaris op te slaan	
1.07	Brandmeldinstallatie (BMI) : laatste keuringsrapport	
1.08	Alarminstallatie : laatste keuringsrapport	
1.09	Parkeermogelijkheden voor hoeveel auto's	
1.10	Bereikbaarheidsmogelijkheden middels openbaar vervoer	
1.11	Wel of geen podium (aantal m2)	
1.12	Mogelijkheden belichting te realiseren voor video/tv opnamen	
1.13	(Beperking van) geluidsoverlast voor bureaus	
1.14	Wel of geen orgel	
1.15	Internet verbinding / Wifi verbinding	
1.16	Energiekosten: laatste jaarnota	Ingeval van koop
1.17	Isolatie pand : wel/niet	Ingeval van koop
1.18	Staat van onderhoud van installaties zoals verwarmingsketels, boilers etc.	Ingeval van koop

1.19	Bouwkundige staat van het pand	Ingeval van koop
1.20	Meerjaren onderhoudsprogramma	Ingeval van koop
1.21	Mogelijkheden om bestaande installaties aan te passen aan moderne technische inzichten	Ingeval van koop
1.22	Mogelijkheden om energie te besparen	Ingeval van koop
1.23	Mogelijkheid om zelf energie op te wekken (bijvoorbeeld door zonnepanelen)	Ingeval van koop
1.24	Geldige vergunningen moeten aanwezig zijn en overeenstemmen met de aard van de voorgenomen activiteiten	Ingeval van koop
1.25	Verwarming: temperatuur per ruimte te regelen?	
1.26	Onderhoudstoestand en ouderdom inventaris en afspraken over het wel of niet gebruik ervan	
1.27	Toegankelijk voor minder validen	
1.28	Bestemmingsplan : gemeentelijk besluit t.a.v. het pand	Ingeval van koop
1.29	Exploitatievergunning : aanwezigheid en bijzondere clausules	Ingeval van koop
1.30	Horecavergunning : aanwezigheid en bijzondere clausules	
1.31	Staat van de fundering	Ingeval van koop
1.32	Erfdienstbaarheid lasten/beperkingen	Ingeval van koop
1.33	Aanwezigheid asbest	Ingeval van koop
1.34	Verontreinigde grond	Ingeval van koop
1.35	Ondergrondse (olie)tank	Ingeval van koop
1.36	Kosten onroerende zaakbelasting en andere heffingen	Ingeval van koop
1.37	Heeft het pand een monumentstatus?	Ingeval van koop
1.38	Zijn er mogelijkheden voor verbouw?	Ingeval van koop

CHECKLIST AANDACHTSPUNTEN IN HUUROVEREENKOMST

Onderwerp	Criteria	
1.00	Termijn huurovereenkomst	
1.01	Indexering huurprijs	
1.02	Automatische verlenging	
1.03	Beschrijving ruimten die gehuurd worden	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.04	Bij de huur inbegrepen zaken (zoals orgel, piano of geluidsinstallatie).	
1.04	Toegangsmogelijkheden en tijden	
1.05	Sleutelbeheer	
1.06	Benoemen van een contactpersoon	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.07	Afspraken over onderhoud	
1.08	Afspraken over overlast (geluid, afval of niet schoon opleveren)	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.09	Afspraken over schoonmaken van de ruimten	
1.10	Aansprakelijkheid bij evt. schade aan het gehuurde	
1.11	Afspraken over het regelen van BHV (bedrijfshulpverlening) tijdens de bijeenkomsten	
1.12	Afspraken over het afsluiten	
1.13	Beschrijving welke activiteiten wel of niet in het gehuurde gedaan mogen worden	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.14	Opzegtermijn	
1.15	Afspraken over tussentijdse aanpassingen	
1.16	Afspraken over mogelijke huurachterstanden	
1.17	Hoogte van een eventuele borgsom	
1.18	Afspraken hoe te handelen ingeval van overlast	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.17	Afspraken over de gebruikstijden	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.18	Afspraken over het gereedmaken van de gehuurde ruimten	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand
1.19	Afspraken over het weer opruimen van de gehuurde ruimten	Ingeval van de huur van een gedeelte van het pand

Organisaties die helpen

Er zijn in Nederland meerdere organisaties die zich inzetten voor het ondersteunen en begeleiden van internationale kerken. Deze uitgave is ontstaan uit een samenwerking tussen vier van deze organisaties, te weten:

Stichting SKIN-Rotterdam

SKIN-Rotterdam is in 2007 opgericht door een aantal voorgangers van internationale kerken in Rotterdam die reeds bij de landelijke vereniging SKIN actief waren. Om effectiever op lokaal niveau kerken praktische ondersteuning te kunnen bieden is een lokale stichting gestart. Hierdoor is een sterk netwerk ontstaan van internationale kerken in de regio Rotterdam. Het doel van SKIN-Rotterdam is het ondersteunen van deze internationale kerken bij het vinden van hun plek in de Rotterdamse samenleving. Dit doen wij door onderling contact en gezamenlijke actie van de christelijke geloofsgemeenschappen te stimuleren, om zo van elkaar te leren, ervaringen en kennis uit te wisselen, en elkaar te bemoedigen. Vanuit het kantoor van SKIN wordt ook praktische hulp geboden, zoals bij het zoeken naar geschikte ruimten voor samenkomsten e.d. Ook zijn er allerlei cursussen gericht op de toerusting van het leiderschap van de kerken. Ook wordt er gewerkt aan een verbetering van de sociale positie van de leden van de internationale kerken en wordt de relatie met de traditionele kerken versterkt.

Voor meer informatie: www.skinrotterdam.nl

Stichting Kerken voor kerken

De stichting Kerken voor kerken is ontstaan vanuit onvrede over het kabinetsbeleid, dat niets wilde doen voor de herbestemming van vrijkomende kerkgebouwen. De stichting heeft een tweeledig doel:

1. Alles doen wat mogelijk is om kerkgebouwen te blijven gebruiken voor de christelijke eredienst.
2. Het oprichten van een Nationaal Fonds Kerkgebouwen om kerken op te kopen die worden afgestoten en die vervolgens door te verkopen aan andere kerkgenootschappen. Lukt dit niet dan kunnen deze gebouwen in een later stadium alsnog 'de markt op'.

Er is niet alleen secularisatie gaande. Spiritualiteit is 'in' en met name door de internationale globalisatie en migratie zijn veel nieuwe christenen in Nederland gekomen. Zij zoeken naar ruimtes om samen te komen. Vaak beginnen deze gemeenten in een zaaltje, zelfs in een bar, maar zoeken dan toch naar kerkruimte, veelal omdat ze snel groeien. In één klein kerkgebouw in Den Haag dat zou sluiten kerkten een Hollandse, een Hindoestaanse, een Chinese, een Braziliaanse en een Ghanese kerk. Een Ghanese kerk die vanuit België in Nederland onlangs startte op vrijdagavond was al op zoek naar een plek waar ze straks op zondag zouden kunnen samenkomen. Daarnaast zien we ook nieuwe initiatieven vanuit de Nederlandse kerken. Er komen steeds meer pioniersplekken en nieuwe Nederlandse gemeenten, die op zoek zijn naar geschikte samenkomstruimtes.

Natuurlijk kun je als gemeente overal samenkomen. In Amsterdam Zuid Oost gebeurt dat zelfs in de parkeergarages. Maar de specifieke uitdaging rondom kerkgebouwen op dit moment is de afstoting van naar schatting 2.000 kerkgebouwen in Nederland de komende 20 jaar. Daarna zijn er nog 4.500 kerkgebouwen over in een land dat er ooit 12.000 kende. De stichting Kerken voor kerken wil zich inzetten om deze kerken, die gebouwd zijn voor de eredienst aan God voor dat doel te bewaren.

Voor meer informatie: www.kerkenvoorkerken.nl

Stichting Connecting Churches

Het doel van Connecting Churches zit al in de naam: het contact tussen internationale en gevestigde kerken in Nederland verstevigen. Daarbij richt Connecting Churches zich primair op de stad Rotterdam. Helaas is dat onderlinge contact vaak nog beperkt. Dat is jammer, want de kerk in Nederland kan alle inspiratie en hulp die haar kant op komt

goed gebruiken. Omgekeerd is het voor veel christen-migranten in ons land best ingewikkeld om de weg te vinden, individueel en als geloofsgemeenschap.

Connecting Churches is actief op een aantal werkvelden, zoals:

- Hulp en advies bij contacten tussen internationale gemeenten en gevestigde kerken
- Internationale kerken en -voorgangers op verzoek begeleiden, coachen en adviseren bij praktische en geestelijke vragen
- Vergroten van de bekendheid met, en het begrip voor, christenmigranten en hun bijdrage aan de samenleving
- Ervaringen en kennis overdragen aan predikanten en voorgangers
- Bijdrage aan andere organisaties, die zich inzetten voor verbinding met en tussen christenmigranten.

Voor meer informatie: www.connectingchurches.nl

Stichting SOFAK

De Stichting Ondersteuningsfonds Allochtone Kerken (SOFAK) is gericht op de groei van jonge internationale kerken in Nederland. Dat doet SOFAK door:

- Financiële ondersteuning ten bate van kerkactiviteiten
- Het beschikbaar maken van de nodige (organisatorische) kennis over kerkzijn in Nederland
- Het bevorderen van kennis en bekendheid tussen christenen uit gevestigde kerken en allochtone kerken
- Het coachen en begeleiden van internationale en interculturele kerken
- Het organiseren van bijeenkomsten voor voorgangers van internationale kerken

SOFAK ontvangt haar middelen van kerkelijke diaconieën, andere fondsen en individuele gevers. Ze zet deze middelen zo zorgvuldig mogelijk in om die steun te geven, die nodig is om een internationale kerk te dienen bij haar ontwikkeling.

Voor meer informatie: www.sofak.nl

SKIN Nederland

Naast de bovengenoemde organisaties die hebben meegewerkt aan het samenstellen van dit boekje willen we ook SKIN Nederland niet ongenoemd laten.

In veel opzichten zijn zij de 'moeder'. SKIN staat voor huid(-skleur), maar is ook een afkorting voor Samen Kerk in Nederland. Het is een vereniging van internationale kerken. SKIN-Rotterdam is ontstaan vanuit de gedeelde visie met SKIN Nederland, maar is wel zelfstandig. SKIN Nederland is vertegenwoordigd in de stichting Kerken voor kerken en werkt samen met de overige hier genoemde stichtingen.

Voor meer informatie: www.skinkerken.nl

